

STOREBÆLT ***- i cykelhøjde***

Frede Lauritsen

En historie om cykelferien 1998

Forord:

*Her er historien om vores cykelferie
fra 30. maj til 7. juni 1998.*

*Udgangspunktet var Kerteminde, hvor vi havde
lejet et sommerhus i den pågældende uge.*

Og hvorfor netop Kerteminde?

*Fordi vi havde besluttet at deltage i de
arrangementer, der var planlagt i forbindelse
med den historiske åbning af*

Storebæltsbroen,

*suppleret med andre cykelaktiviteter i det
nordfynske.*

Så vort første mål var altså

- Amandas Kerteminde

*Velkommen med på turen
Hanne og Frede Lauritsen*

Turen til Kerteminde forløb planmæssig, vi var enige om at køre den mest hyggelige vej dvs. over den gamle Lillebæltsbro, der blev indviet 14. maj 1935, og fortsætte østover ad den gamle hovedvej A1.

Ved Vissenbjerg så vi et vejskilt, der viste fra til venstre "Koelbjerg 2." En klokke i hukommelsen ringede, var der ikke noget med Koelbjerg og vores allertidligste danmarkshistorie? Vi drejede fra og trillede stille ind mod fortiden, ingen skiltning markerede noget særligt og dog "nye danske kartofler" nå-e nej, det må vel være nutid. Vi holdt ind og fik os en snak med husets unge frue og kartoffelopgraver, der garanterede: "De er eet eengang een time gaamel," ja, undskyld sproggengivelsen, men det var jo første dag. Vi investerede 30 kr. i et kg af de kirsebærstore lækre nye kartofler, og glædede os allerede til dette års oplevelse, den nydelse det er "første gang." Da handelen var overstået, dristede jeg mig til at spørge, om hun kendte noget til et oldtidsfund der på egnen, hun så noget forbavset på mig, som ville hun sige, kan man virkelig samtidig være interesseret i timegamle kartofler og oldtiden, men hun sagde det ikke. Nej, det havde hun godt nok aldrig hørt om. Jeg fortalte, at hun nok skulle 10.000 år tilbage i tiden, det hjalp: "Så troer je, I ska spør Marie, hun er een frisk gaamel dam po 93, hun ka husk det mest utrovli." Vores almindelige "Emma Gad opdragelse" forbød os synligt at trække på smilebåndet, 93 ud af 10.000 år rækker ikke langt. Vores venlige kartoffelleverandør fortsatte: "Hun er i hver fal vældi frisk, hver dav goor nej nærmest løver hun her forbi, nee til hovedveje og tilbave."

Vi gik ikke på jagt efter Marie, vores mål var jo også Amanda, så vi trillede stille videre til nutiden med kartoflerne og denne oplevelse mere i bagagen.

Virkeligheden omkring Koelbjerg er, at man ved tørvegravning i Koelbjerg Mose i 1941 fandt det hidtil ældste menneskeskelet i Danmark af en 1.55 m høj og 25-30 år gammel kvinde dateret 10.000 f.Kr., det er det ældste dokument, vi har for at bevise, at Danmark har været beboet for 12.000 år siden. Vi er tilbage i den ældre stenalderkultur nærmere betegnet maglelosekulturen, hvor racen betegnes homo sapiens, og dette fund er et af de meget få spor, vi har af maglelosekulturens befolkning. Så egentlig har Koelbjerg virkelig noget at prale med, ud over de lækre nye kartofler, men det gør de åbenbart ikke. Damen er at finde på fortidsmuseet Hollufgaard

I Kerteminde modtages vi af Amanda, hun står og kigger ind mod sin by på sydsiden af indsejlingen til Kertinge Nor. Amanda er skabt af billedhuggeren Robert Lund-Jensen i 1954.

Men hvad har Amanda og fiskerbyen Kerteminde egentlig med hinanden at gøre?

Her som i så mange andre situationer er det en kærlighedshistorie - temmelig trist endda.

Den 3. nov. 1871 fødtes en lille pige i Kerteminde, hun fik navnet Sofie Krag og var nr. otte i en børneflokk, der senere blev til ni. Som tyveårig i 1890 tog hun til København for at følge sin ældre søster Augustas eksempel nemlig at blive skuespillerinde. Hurtigt skabte Sofie Krag sig et navn som revyskuespillerinde på Nørrebros Teater. Her traf hun teatrets husdigter den 10 år ældre forfatter og journalist Anton Melbye (1861-1929) ikke at forveksle med maleren af samme navn. Melbye skrev fra 1885 en strøm af revyviser mest om aktuelle politiske situationer. Han blev forlovet med Sofie Krag, men idyllen fik dog en brat ende, idet Sofie svigtede sin forlovede til

fordel for en ung student, en barndomsven fra Kerteminde, som studerede jura og nedsatte sig som sagfører i København. Senere fik han et livslangt virke på Politiken og døde 94 år gammel i 1964. Ganske vist findes der en anden version af "studenten," men i begge historierne var han fra Kerteminde.

Stor var forargelsen i det borgerlige København, slig kunne man dengang ikke tillade sig, og Melbyes ven forfatteren og komponisten Axel Schwanenflügel skrev under pseudonymet "Svend Flue" den nu berømte, "Min Amanda var fra Kerteminde" til vinterrevyen "Harper i Luften" med premiere 10. feb. 1893 på Nørrebro Teater. Visen blev dygtigt foredraget med passende tungsind af Viggo Jensen. Det blev en ægte ørehænger, der den dag i dag kendes af hvermand.

Sofie Krag blev dog aldrig gift med sin student heller ikke med andre, en snigende sygdom tog magten og tvang hende fra de skrå brædder. Hun døde 4. feb. 1911 kun 39 år gammel. Men mindet om Sofie vil altid bestå som Amanda.

Og her er så visen: **Min Amanda**

1] Min Amanda var fra Kerteminde,
og hun kom til København i Fjor,
sikke hendes øjne kunne skinne,
hendes tænder var som perlemor.
Hun var slank og rank, og jeg vil anta'
cirka tyve tommer i figur.
.:Og jeg gik på livet med Amanda,
hver engang hun havde udgangstur.:::	3] Så vi fulgtes ad til Esplanaden,
det var lummervarmt den formidda',
og ved pavillonen spurgte raden,
om vi sku' et lille bæger ta',
og da just der var en tom veranda,
og som sagt, det var et dejligt vejr,
.:blev vi herrer enig med Amanda,
om at ta' en lille genstand der.:::
2]Skæbnen kommer, når man mindst den venter,
hør nu bare, hvad der mig er hændt,
sidste søndag traf vi en bekendter,
og Amanda sa', han var student.
Med et smil tog han sin hat galant a',
og Amanda smilede igen,
.:og så præsenterede Amanda
mig studenten som en barndomsven.:::	4] Efterhånden fik vi no'et at drikke,
jeg kan ikke huske, hvad vi fik,
men jeg husker nok, at jeg fik hikke
og gik udenfor et øjeblik,
men da jeg kom ind igen, jeg fandt, a'
der var ganske tomt ved vores bord,
.:der var ikke skygge af Amanda,
af studenten heller ikke spor.:::
5] - Ak, nu er min lykkestjerne dalet,
ranet af en medicinsk student,
han er på kommunehospitalet,
og derinde er jeg ikke kendt.
Derfor spø'r jeg', tror De, det er sandt a'
læger over kød og blod har ret,
:.,for når så jeg hiter min Amanda,
er hun ka'ske lavet til skelet.:::	

Amanda er i Kerteminde et meget brugt navn i erhvervslivet, vi er støt på: grillbar - støbejern - ost - cykler - vinduer - partyservice - både - fiskekonserves - køleteknik - optik - trykkeri. Og af klubber med samme navn er der bridge -, petanque -, motorbåds - og frimærkeklub samt et sangkor.

Let fandt vi Anemonevej 22, et ganske traditionelt sommerhus, i et område hvor husene ligger som villaer efter en snor, et væsentligt andet miljø end vi er vant til fra vort eget sommerhus. Men der er, hvad vi har behov for samt pænt, rent og en dejlig have. Vi får os installeret med sengetøj, cykler og madvarer og nyder efterfølgende en lille og velfortjent frokost på terrassen med sild og kryddersnaps.

Derefter beslutter vi at gå en tur ned til vandet og byen for at orientere os lidt i området. Jeg har også en kusine der bor her i Kerteminde, men kan ikke huske hvor, så vi vil lige gå forbi en telefonboks for om muligt at finde adressen, så kan vi nok senere slå hende for en kop kaffe. Efter at have drejet en tre gange gennem sommerhuskvarteret på vej ned mod vandet stopper jeg forbavset op, - - - ja - meen - er - - - kan det være rigtigt?

Ved en havelåge står en gruppe mennesker og tager afsked: *“Tak for i daw”!* - *“Det var en herlig frokost”!* - *“Selv tak”!* - *“Kom nu godt hjem”!* - *“Vi ses snart”!* - *“Hils”!* - Og alt sådan noget.

Forbavset - nej det er ikke ordet, nærmest chokeret, der står min kusine Bodil og hendes mand Johannes, jeg går nærmere og stikker frejdigt hånden frem *“godaw.”*

Verden gik i stå, selskabet tænkte vist, hvad er det for en *“opkomling”*, der pludselig blander sig i vores afskedsceremoni. Bodil kunne først ikke rigtig kende mig, mærkeligt, for jeg har da ikke forandret mig de sidste 20 år, det er kun alle de andre, der er kommet til at se ældre ud. Men se så siger pludselig en af de andre *“unge piger,”* *“jamen det er jo fætter Frede og Hanne,”* og se det havde jeg jo i første omgang ikke opdaget, at min kusine Ingrid og hendes mand Harald også var der. En serie knus blev udvekslet, og det er ikke for meget sagt, at dem der var efterladt bag lågen, de måbede, Hanne og mig stjal hele billedet.

Mer end mærkeligt jeg har to kusiner, der bor på Fyn, og så står de begge to der lige midt på vejen foran os, skæbne eller hvad?

Det blev ikke nødvendigt at stoppe op ved en telefonboks for at finde adressen, Johannes er en kontant person med kort lunte, så vi blev *“beordret”* med hjem og spise til aften, så indenfor en times tid sad vi ved det næste bord og spiste æggekage med flæsk, hjemmeavlede radiser og purløg fra deres meget velfriserede have, samt kold øl og snaps og så selvfølgelig senere kaffe, hjemmebagt kringle *“uhmm”* og en lille en til. Vi havde en rigtig hyggelig aften, hvor udveksling af mange års erfaringer og oplevelser fortsatte, næsten til timerne blev små.

Dagen efter var det tiltalende cykelvejr ingen blæst og lidt sol, så vi besluttede at cykle en tur Hindsholm rundt. Lidt ejendommeligt virker det, men alle dem vi spurgte, også de lokale kaldte området for Fyns Hoved, men ifølge kortet er Fyns Hoved kun den yderste spids på Hindsholm. *“Never mind”* vi entrede cyklerne, efter at Hanne havde fået sin morgenløbetur på en halv snes km (*Gud hjælp hende*). Turen nordpå fulgte vi langs Kerteminde Bugt op forbi Hverringe en

meget smuk, hvid og velholdt herregård bygget fra 1785-90. Videre over Måle, Viby og igen ud til kysten der her hedder Romsø Sund med udsigt til Romsø.

Efter fem km må vi ved Bøgebjerg Gods igen lidt ind i landet for at finde farbar vej over Stubberup og Martofte. På Martofte gamle skole findes Charles Niensens private samling med mange forskellige effekter fra oldtiden, udstoppede dyr, redskaber og anekdoter. Vi var også ved døren, men desværre *“lukket om søndagen,”* så vi må nøjes med at læse om stedet.

Kort efter drejede vi ud mod Snave, her ligger nemlig Mårhøj, som er Fyns største og flotteste jættestue. Man kan gå ind i den, men igen desværre vi havde ikke lygter med, eller tændstikker for udenfor indgangen lå der flere stearinlysstumper, der kunne benyttes, og lys var der som bekendt ikke indlagt i datidens gravkamre. På plancher kunne vi læse, at jættestuen er T-formet, indgangen er 8 m lang og selve gravkammeret er 10 m. En jættestue var datidens fællesgrav, den blev åbnet for hver ny begravelse. Her lagde man så den døde, der fik gaver med for at lette rejsen til dødsriget, kar med mad, redskaber, våben og smykker, en urgammel skik der ophørte ved kristendommens fremtrængen i Norden omkring år 1000. Med de mange værdier er det ikke så underligt, at de fleste gravhøje i eftertiden er blevet hjem søgt af gravrøvere, det kan da heller ikke udelukkes, at der undertiden forsvandt et smykke eller et bronzesværd, når graven skulle åbnes for en ny begravelse. På Saxos tid troede man, at disse jættestuer var bevis på, at Danmark havde været beboet af kæmper, der med deres enorme kræfter flyttede rundt med de store sten. Det menes, at der har været hen ved 20.000 jættestuer i Danmark, af dem er 2.500 bevaret. De almindelige gravhøje er vort lands almindeligste fortidsminder. For blot et par hundrede år siden var der måske 100.000, i dag kendes hen ved 20.000.

Turen fortsatte mod Fyns Hoved, der oprindelig var en ø. Korshavn er et hyggeligt lille fiskerleje med få kuttere og mange lystfartøjer, øjensynligt kom der også mange endagsturister. Vores medbragte madkurv blev nydt til naturens musik af mågeskrig og motorbådstøffen, samt dufte af tang, tjære og saltvand. Som de eneste cyklister tog vi en runde på den lille halvø det rigtige Fyns Hoved, men der var mange, der gik den dejlige tur rundt. Fra toppen 25 m.o.h. er der en smuk udsigt til alle sider. Det er et område, der gennem årene er blevet meget forandret af havet, hvor nedbrydning af klinten hele tiden har blottet nye lag fra istiden. Mon der også her boede mennesker for 10.000 år siden? I hvert fald kan man her lidt nord for Mejlø prale af Danmarks ældste skibsfund en økseudhule linstamme dateret til at være 7200 år gammel. Vi så en livlig fugleaktivitet i det fredede fuglereservat Tornen den krumme odde med det østligste punkt Horseklint, der omkranser et ideelt lavvandsområde for vadefugle. Bagved ses i det fjerne Sjælland. Mod nord hvor vandet nu hedder Samsø Bælt ses Samsø og lidt vest herfor Endelave. Mod syd ser vi fyrtårnet ved Gabet, og bag Odense Fjord råber kranerne på Lindøværftet mod himlen, lidt længere mod vest er det skorstenene i Odense.

Achton Friis skriver om *“Fynshovedmanden”* i *“Danmarks Store Øer”*:

“Derude bor Fynshovedmanden, siger de gamle. Og herfra er det, at han lillejuleaften kommer drønende ind over tangen, så hestens sko trækker lange gnister af den raslende, våde ral, jager op over bankerne og sydpå som et uvejr, farer over “Skoven” og Gabet til Enebærrodde og videre mod vest. Hans ærinde er at fri til en jomfru, som bor derovre vespå et sted. Hvert år forsøger

han, men hver gang får han nej! Natten til helligtrekonger vender han tilbage fra sin færd, og Gud hjælpe den, han møder på sin vej! Når han foran vinterstormen jager gennem de mørke landsbyer, da græder barnet i søvne, og bonden trykker sit blege ansigt mod ruden, mens han skælvende spejder ud i mørket. Og ingen vover sig ud, når den sorte rytter er løs.

... i de barske, øde egne jager han korporligt hen over jorden og farer tværs gennem gårdene på sin vej; derfor må portene stå åbne, når han ventes, så han uhindret kan rase igennem. Både i Nordskov og Martofte findes gårde, han red igennem på sin færd.”

Fynshovedmanden er en af de mærkeligste skikkelser i den hedenske folketro, ikke mindst fordi han optræder i så godt som alle egne af vort land - ... Det er Odin på sin Slejpnir, der går igen ...

Cyklerne vendtes nu mod syd, et langt stykke fulgte vi den samme vej på den smalle tange forbi herregården Brockdorff, og efter Martofte drejede vi ind forbi den fredede herregård Scheelenborg, der tidligere hed Eskebjerg og ejede hele Fyns Hoved, der lå som et overdrev, det vil sige uopdyrket areal beregnet til fælles græsning. Overraskende stødte vi her på en stump historie fra 1200-tallet, som vi normalt forbinder med Jylland. Scheelenborg har nemlig tilhørt den fredløse marsk Stig Andersen Hvide og senere rigsråd Axel Brahe en bror til Tyge Brahe. Vi fandt nemlig navnet Røverdalen, der hentyder til, at marsk Stig der dengang var landets førende mand, samt hans folk gemte sig herude, fordi de var blevet dømt fredløse efter kongemordet på Erik V Glipping 22. nov. 1286 i Finderup Kirkelade. Skylden er dog aldrig blevet bevist, og eftertiden opfatter det som usandsynlig, fordi marsk Stig havde krammet på kongen. Og dog, det fortælles nemlig også, at kongen udnyttede marsk Stigs kone, men det blev jo dengang nærmest betragtet som en konges ret eller gæstfrihed, om man vil. Dog er det jo ikke givet, at marsk Stig delte dette synspunkt, så hvem ved? Tilnavnet Glipping betyder for øvrigt klippet eller værdiforringet.

På vejen mod Dalby var vi inde i “DEN KERAMISKE SMEDJE,” ikke mindst fordi der stod Eventyr is på et fristende skilt udenfor, og det trængte vi faktisk meget til. Det viste sig, at “smeden” var en ung og meget engageret dame, der beredvilligt og interessant fortalte om sit arbejde med ler og om de forskellige typer af ler, hvoraf kun nogle evnede efter brændingen at kunne holde vand. Desværre fik jeg ikke noteret disse navne ned, så du må selv ringe og spørge, hun har tf: 65 34 14 44 og ser tilmed ganske godt ud. Der var et flot udvalg af vaser, skåle, lamper og dekorative udsmykninger, ting der beviste hendes kreativitet. Vores investering blev to is og seks små salt- og krydderiskeer.

Men Dalby har også andet at bryste sig af, her boede nemlig i nogle år manden, med skolenavnet Christen Kold, og sædvanen tro er der her lidt historie om ham:

Christen Mikkelsen Kold blev født 29. marts 1816 i Thisted som søn af Kirstine Marie Christensdatter Jannerup (1787-1861) og skomagermester Mikkil Christensen Kold (1790-1864). Det var et nøjsomt hjem, hvor moderen var meget mild og havde stor fortælleevne. Allerede som 16-årig blev Christen Kold “omgangslærer.” Han kom på Snedsted Seminarium i 1834, hvor han brød med sin kæreste grundet religiøse sværmerier. Han blev huslærer i Solbjerg Præstegård på Mors i 1836 og senere vikar i Øster Jølby. Tog herefter til København for at lære bogbinding, her hørte han N.F.S. Grundtvig prædike, og fik kendskab til Grundtvigs tankegang

om folkehøjskolen. Efter ophold i Lilleasien kom han tilbage i 1847, efter egen udsagn til fods med en trækvogn efter sig. Christen Kold meldte sig i 1848 som frivillig mod preusserne, men erklæredes uegnet som soldat, og blev igen huslærer denne gang i Vestjylland og senere hos pastor Vilhelm Birkedal, Ryslinge. Her holdt han historiske foredrag for byens unge karle. Ja, det står der virkelig, pigerne tænkte der åbenbart ikke så meget på, i hvert fald ikke hvad historie angik. Ifølge aftale med og økonomisk støtte fra Grundtvig startede han i 1851 højskolen i Ryslinge.

I 1853 flyttede skolen til Dalby ved Kerteminde, hvor der oprettedes en friskole for børn.

Datidens officielle skole misbilligede Christen Kolds frie, fortællende undervisningsform.

I 1862 opførtes Dalum Højskole ved Odense, hvor Christen Kold virkede til sin død 6. april 1870. Den 8. aug. 1866 blev han som 50-årig gift i Fangel Kirke med den 22-årige Ane Kirstine Jacobsen. Trods modstand og økonomiske vanskeligheder gennem årene blev Kold banebrydende og står som højskolens fader. Mange malerier og statuetter minder os overalt om Christen Kold.

I 1966 udkom et 50-øres brunrød frimærke med Christen Kold i anledning af 150-året for hans fødsel, og på Thisted Museum findes en mindestue for ham.

Efter nogen diskussion i Dalby besluttede vi at cykle ud til Gabet, den smalle indsejlingsrende fra Samsø Bælt til Odense Fjord. Landskabet ud til Gabet er knap så charmerende som det øvrige Hindsholm, men ved Lodshuse oplevede vi igen den intime fiskerlejestemning. Der er kun få hundrede m over Odense Fjord til den lange smalle tange Enebærodde. Havnen, der er hjemsted for lodsbåde, er også station for Fjordbåden Svanen, der forbinder de to landtanger med området omkring Odense Fjord, Boels Bro ved Munkebo, Englands kajen i Odense, Klintebjerg på vestsiden af fjorden og naturreservatet Vigelsø. Svanen har plads til 48 personer og kan også lejes til specielle ture som udflugter, fiskeri og naturvejledning.

Fra Lodshuse cyklede vi over Mesinge, Drigstrup, Over Kærby og kom igen til Kerteminde.

På Hindsholm er der ikke anlagt cykelstier langs vejene, men den private jernbanestrækning fra Kerteminde til Martofte, der blev nedlagt i 1966, er indrettet som cykelsti, men den er nogle steder meget sandet, så vi foretrak asfaltvejene, dem kan vore cykeldæk bedst li'.

Desværre var vi ikke inde i nogen af kirkerne, fordi turen foregik på en søndag, og søndag er turistmæssig en "*ugudelig dag*." Næsten altid er kirkerne låst på søndage grundet kirkesølvtyverier, med mindre man kommer under gudstjenesten. På hverdage arbejder kirkegårdsgartneren som regel i nærheden og kan holde et vågent øje med trafikken.

Vi bemærkede dog, at tårnet på Viby Kirke sidder i den østlige ende af kirken, hvad der vist er ret usædvanlig. Men, kære læser ærg dig ikke, vi støder sandsynligvis på mange andre kirker inden turen slutter, det har vi nemlig tradition for, da det som hovedregel er i og omkring kirkerne, man såvel i byerne som rundt omkring i landskabet møder de ældste minder.

Den østre del af Hindsholm opfattede vi som den mest romantiske. Der er mange store godser og herregårde. På Fyn er der over 100 af dem, og Fyn er da også det sted i hele Europa, hvor herregårde ligger tættest, det har sandsynligvis noget med den gode jord at gøre. Udover de store

godser er der megen landskabsidyl, lange alleer med stynede popler, rigtig mange gamle flotte bindingsværkshuse med stråtag, stokroser og et stort udbud af andre blomstrende planter her i den smukke forsommer, utrolig charmerende. Her kunne være grundlag for uddeling af en lang række medaljer for bevaring af vores landsbymiljø. Men måske har husene set indefra irriterende skæve vægge, dårlig isolering eller andre skavanker. Ganske mange steder bemærkede vi med glæde, at en restaurering på de gamle huse var i gang.

For at det hele ikke skal koge over af bar idyl, så vi da også enkelte menneskeskabte bygninger, der bestemt ikke tildeles vores miljøpris. Som fx Viby Andelsfrysehus der vel er bygget i 1950-erne, og hvor døren og ukrudtet omkring døren så ud, som havde den ikke havde været åbnet de sidste 25 år.

Oprindeligt havde vi nok den opfattelse, at et rigtigt bindingsværkshus består af stråtag og sortmalede træstolper med hvidkalket murværk imellem. Men bortset fra stråtaget er det slet ikke tilfældet. Der er en enorm variation i bindingsværkshusenes farvevalg mellem træværket og murværket, og det blev lidt af en sport for os at lægge mærke til kombinationerne. Farverne såvel på træ- som murværket varierede mellem sort, hvid, brun, rød, svenskrød, grøn, grå og gul, dertil mange forskellige farvenuancer alt sammen i et utal af kombinationer. Mindst tiltalende var de huse, hvor de med kalkkosten havde givet hele huset blot én enkel farve. Vel, de har nok sparet en del tid, men resultatet var også væsentlig mindre charmerende.

På turen Hindsholm rundt havde vi cyklet 70 km.

Mandag oprandt, vi havde tænkt os at køre til Nyborg for at orientere os lidt i og omkring byen, så vi var godt forberedt omkring de kommende dages store arrangementer med hensyn til parkering osv.

Nyborg har 19.000 indbyggere, og med sine 700 år er den en af Danmarks ældste købstæder. Centralt beliggende i landet er den vokset op omkring borgen "Nyborg." Indtil 1860, hvor fæstningen blev nedlagt, var det forbudt at bygge udenfor volden i fæstningsbyen Nyborg, der dengang havde 3200 beboere.

Grunden til, at fæstningen Nyborg Slot blev bygget, skal findes hos Valdemar I den Store (1131-82). Valdemar erobrede og ødelagde i 1169 Arkona, Svantevits tempel, med den firhovedede statue og afgud, der var Vendernes guddom på Rügen. Valdemar så sig nødsaget til at sikre riget mod syd, idet hans allierede hertug Heinrich af Sachsen under delingen af deres fælles erobringer så rigeligt havde taget broderparten. Derfor tilføjede Valdemar som forsvar for danske kyster og farvande flere værn mod hans allierede, som nu var blevet til hans fjender. Det drejer sig om Valdemarsmuren ved Danevirke, udbygning af borganlæg i Åhus i Skåne, Vordingborg, Kalundborg, Sprogø og altså også Nyborg.

Nyborg Slot er opført ca. 1175 som den første bygning i Danmark, der er bygget af brændte sten, og det er den eneste bevarede middelalderlige fæstning i Danmark. Oprindeligt var borgen

firesidet med hjørnetårne, hvoraf Krudttårnet i dag ligger alene, det hele var omgivet af voldgrave.

Borgen spillede en betydelig rolle fra 1200-1413 som sæde for danehofferne, datidens rigsdag. Det var her, der blev forhandlet om "*Jyske Lov*," som i 1241 blev vedtaget på en rigsdag i Vordingborg under ledelse af Valdemar Sejrs, og hvor fortalen indledtes: "*Med lov skal land bygges.*" Senere kom loven til at gælde for hele landet indtil 1683, hvor "*Christian V's Danske Lov*" blev indført. Det var også her på Nyborg Slot, Erik Glipping underskrev den strenge håndfæstning Sankt Olavs dag 1282, der blev Danmarks første grundlov. Og her dømte man i 1287 marsk Stig og hans "*sammensvorne*" fredløse for mordet på Erik Glipping, og her holdt Erik af Pommern i 1413 det sidste danehof, hvor Sønderjylland dømtes tilbage til Danmark. Efter 1413 flyttede regeringen til København.

Også som bolig for kongen har Nyborg Slot fungeret, det gjaldt dronning Christine af Sachsen og kong Hans, de fik 5 børn. En af dem blev født her den 1. juli 1481 og fik navnet Christian, den senere kong Christian II.

Under borgerkrigen fra 1534-36 "*Grevens Fejde*" blev såvel slottet som byen stærkt beskadiget af kampe og brande. "*Grevens Fejde*" var Danmarks sidste borgerkrig, den handlede som så mange andre krige om religion katolikker for Christian II og lutheranere for Christian III. Skipper Clement og Peter Skram er de kendte navne fra fejden, der ender med revolutionen og bliver til reformationen. Navnet stammer fra den tyske grev Kristoffer, som Hansesæderne ville sætte ind til fordel for den fængslede Christian II.

Fra 1549 udvidede og ombyggede Christian III Nyborg Slot til et renæssanceslot. I Riddersalen bemærkede vi loftets tykke egeplanker, der bærer de øverste etager, de buer fælt, og jeg spurgte forsigtig billetmanden, der sad nedenunder dem, om ikke han en gang imellem sendte en bange anelse op mod bjælkerne, om de nu holdt? Han var nu helt tryk og fortalte, at under svenskekrigene 1658-59 blev slottet erobret af svenskerne og udsat for store skader. Grunden til de svajende bjælker skyldtes, at etagen ovenover blev benyttet som kornmagasin for den svenske hær. Bjælkerne svajede samme antal cm som de var tykke nemlig 34 cm.

Svenskekrigene ramte den danske kultur hårdt, mange af vore middelalderlige slotte blev stærkt mishandlet, det gælder Vordingborg, Skanderborg, Riberhus, Haderslevhus, Kalundborg og Nyborg. Allerværst gik det vel ud over hele Nyborg By, der var besat i 1½ år, hvor svenskerne boede på slottet. Men 14. nov. 1659 slog vi dem og var igen frie. En af heltene bag sejren var Svend Poulsen Gjønge "*Gjøngehøvdingen*," der kæmpede med sine "*snaphaner*." Efter svenskekrigene mistede Nyborg Slot sin status som kongebolig.

I flere af rummene på Nyborg Slot er der i ydermuren indbygget en "*hemmelighed*" datidens toilet med direkte adgang til voldgraven. Nogle steder kaldes sådan et sted for "*hysken*," som betyder "*lille hus*." Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, hvilken lugt der kunne sprede sig i de fine sale, det var nok derfor, man brugte oceaner af velduftende pudder og lugtevand. Der var jo ikke noget, der hed træk og slip, Hardol eller vandlås, og klosetbørsten, hvis de kendte en sådan, nåede ikke langt ned ad væggen fra 2. eller 3. sals højde.

På loftetagen kunne vi lige gå under hanebjælkerne, det leder tankerne hen på datidens soldater, hvor de høje var dem på 1,70 m. De fik dengang ikke så meget "Substral" i forplejningen, specielt ikke hvis det var husmandssønner, gårdmandssønnerne var altid højere grundet en bedre ernæring. Egetræskonstruktionen er i hvert fag bygget op om tre sideløbende planker, en elasticitet der giver styrke. Gad vist om det er her limtræskonstruktionens ide er født?

I en montre i Danehofsalen så vi modellen af "Nyborgs Triumfbue." Det var en æresport, der blev rejst af borgerne efter sejren i første slesvigske krig 1849-51. Alle soldater på vej hjem blev hyldet gennem denne port. Der står ikke et ord om 1864, men da var der jo heller ikke noget at prale af.

Nyborg Slot blev restaureret fra 1917-23 med henblik på indretning som museum, og vi fik da også rigtig mange historiske oplevelser med os herfra. I sommerhalvåret afholdes på søndage klassiske slotskoncerter i riddersalen.

På det tiltalende torv foran Nyborg Slot er der flere markante bygninger bl.a. byens flotte gamle rådhus. Tæt ved ligger borgmester Mads Lerches Gård fra 1601 i flot bindingsværk, sorte stolper og brunrødt murværk. Bygningen er meget iøjnefaldende, den er indrettet til et lokalhistorisk egnsmuseum, men nu er det blevet mandag, og mandag er en "uhistorisk" dag, på mandage må man nemlig ikke studere museer, for da er de ofte lukket, så vi nødsages til at nøjes med glæden ved synet af bygningen, til gengæld kan vi nu godt komme ind i kirkerne. "Herre jemini," ja, undskyld det var lidt latin.

Så gælder det "Vor Frue Kirke" i Nyborg bygget i gotisk stil i årene fra 1388 påbegyndt af Margrete I efter hendes overbevisende sejr over svenskekongen Albrecht af Mecklenburg. Kirken blev indviet pinsedag 1428. Flere gange er kirken blevet om- og tilbygget. Her som i de fleste større købstadskirker er der mange epitafier (mindetavler) 29 talte vi. Det er den velhavende del af menigheden oftest adelen, godsejere eller borgmestere ja, sågar købmænd er der imellem, folk der havde store tanker om sig selv, og gerne ville forevige sit navn for eftertiden. Et særligt flot epitafium er et maleri af borgmester Peter Jensen Skriver og hustru Johanne Knudsdatter, det morsomme er, at på maleriet figurerer også hustruens første mand, der dog er placeret lidt på afstand af den nuværende, alle tre holder de hænderne fromt til bøn. I baggrunden ses flere slanger et af dem på et kors, der ses også en hær af mennesker herimellem halvnøgne damer. Mærkeligt nok er børnene ikke med på dette maleri, hvad der ellers er meget normalt, men måske har hun ingen haft.

I kirken hænger "Apostelkronen" over alteret, den menes at være Danmarks største kirkelysekroner. Kirkerummet virker tiltalende, men vi havde opholdt os derinde i lang tid, før vi opdagede, at lidt foran alteret hang der højt oppe et kæmpe krucifiks, ganske flot, men grundet lyset fra det store vindue bag alteret var det svært at få øje på. Vi syntes det hængte forkert, men kunne dog ikke påpege et bedre sted.

Hver eneste aften siden 1642 har "Vægterklokken" ringet kl. 21:45 som tak for sejr og frihed, for vi bankede jo svenskerne så grundig den 14. nov. 1659. "Svenskeringningen" kaldes den i folkemunde. Kun tre aftener er man hoppet over denne skik, nemlig de tre gange der har været besøg fra den svenske stat.

Ja, sådan står der virkelig, men "stop en halv," man kunne da umuligt i 1642 fejre, at vi bankede svenskerne i 1659. Noget er galt, jeg ringede til Nyborg Turistkontor, damen var flink, men hun troede vist, jeg var en "sinke," at jeg gad væve rundt i så gamle årstal, så hun gav mig nummeret på en præst, gad vist hvad hun mon har tænkt. Samme historie gentog jeg, og den flinke dame på præstens kontor kom med en anden udlægning, nemlig at ringningen kl. 21.45 signalerede til borgerne, at nu blev byporten lukket, hvis de ville nå at komme indenfor og ikke nødsages til at vente til den følgende dag. Se det lød meget sandsynlig, selv om byporten er fjernet for adskillige år siden. Hun havde intet hørt om det med svenskerne, eller at man ved statsbesøg havde undladt at ringe, så lidt uvished hænger der stadig i luften. Måske har du løsningen?

Igen "hjemme" i Kerteminde nåede vi at nyde eftermiddagssolen i haven, til det vi synes er en god bog. På bogreolen i huset fandt jeg Palle Laurings bog: "Fyn," den gav jeg mig i kast med, men først skulle jeg dog sprætte den op, det håber jeg, husets ejere tilgiver mig. Palle Lauring er jo en gudbenådet fortæller, og bogen blev da også leverandør til nogle af oplysningerne i historien her. Hanne var i gang med "Sangen om Visse" en filosofisk livsberetning skrevet af Svend Heinild en kendt dansk læge og ivrig debattør i børneopdragelsesspørgsmål, jeg bemærker stille, at den burde hun have læst for mange år siden. Svend Heinild har skrevet flere bøger og modtaget PH-prisen i 1968 og LO^s kulturpris i 1981. Til aften smæskede vi os med T-bone og en flaske "Chateau d'arche Appellation Hout-Medoc Controlée Cru Bourgeois 1988" (det rene blær) og friske jordbær med fløde som dessert, vi har vist ingen grund til klage.

Tirsdag skulle turen gå til Odense. For at nå alt det vi havde bestemt os for, må det nødvendigvis være i bil, trods det vi er på cykelferie. Længe ledte vi efter et parkeringssted, det var ikke let, efter lidt køren rundt nødsagedes vi til at parkere i "CARPARK" et underjordisk parkeringsanlæg, men "av min arm" 6 kr. i timen. Skønt navn, det havde også været alt for provinsiel, hvis navnet havde været "BILPARKERING," så kunne de næppe heller tillade sig at tage 6 kr. i timen.

Nu er Odense jo en stor by næsten 200.000 indbyggere. Man kan bestemt ikke se den på blot en enkel dag, men en del af byens seværdigheder havde vi da også tidligere oplevet, så vi havde valgt nogle få steder ud.

Først Sct. Albani Kirke. Grundstenen til denne gotiske romersk-katolske kirke blev nedlagt 21. okt. 1906, og 25. okt. 1908 indviedes den af biskop von Euch. Missionsstationen var allerede blevet oprettet af redemptorister dvs. medlemmer af den romersk-katolske missionærorden 22. okt. 1867. Menigheden bestod dengang af beskedne 12 voksne og 7 børn. Tårnet er 54 m højt, klokkerne og glasmosaikkerne, der viser kong Knuds sidste tid, er fremstillet i Tyskland, og det fine træskærerarbejde stammer fra Sydtyrol.

Som det er sædvane i katolske kirker, er udsmykningen meget prangende og farverigt, med mange udstillede genstande som epitafier og statuer.

Sankt Knuds Kirke er det samme som Odense Domkirke, den har en lang historie, begyndende med Knud II den Hellige (1043-86), der var søn af Svend Estridsen. Han var konge i Danmark 1080-1086 og regnes for Danmarks sidste vikingekonge, gift med Edel (nogle steder står der dog Adel el. Ædel) grevedatter fra Flandern, hvad der gav Knud anseelse. Dronningen skildres som svarende til sit navn "ædel." Hun har givet navn til den 10. marts der hedder Ædel. Efter Knuds død flygtede hun til sit hjemland Flandern. Knud, der havde planer om generobring af England, var en meget brutal konge, specielt overfor landbobefolkningen, hvor han gjorde krav på almindinger dvs. de uopdyrkede arealer. Bønder og høvdinge gjorde imidlertid oprør, og det endte med, at de 10. juli 1086 med spyd myrdede kong Knud, hans bror Benedikt og 17 hirdmænd i Sct. Albans Kirke i Odense, hvor de havde forskanset sig. Drab i en kirke og så tilmed på en konge og hans mænd det var en yderst alvorlig sag. De 17 hirdmænd hed Asmund, Blakka, Svend, Agga, Thurgot, Barnard, Gudmar, Eskil, Toka, Palna, Atta, Suna, Rostan, Mila, Radulf, Thurgot og Vilrip, sådan står der i hvert fald på vægen i krypten. Kirken var en 70 m lang, treskibet korskirke i træ, den stod, hvor den nuværende Sankt Knuds Kirke ligger, rester af den gamle kirke kan endnu ses i krypten. Efterfølgende blev kong Knud den 19. april 1100 udråbt til helgen af pave Paschalis II, fordi han havde støttet kirken. Han blev således den første helgen i den danske katolske kirkes historie, men megen fornøjelse fik han ikke ud af det. Sankt Knuds Kirke, der er om- og tilbygget adskillige gange, fremstår i teglsten, og benævnes som et af den danske gotiks fornemste monumenter. I krypten står de to helgenskrin med relikvier af Knud den Hellige og broderen Benedikt. Skrinene har nok været skjult grundet reformationen i 1536 og indmuret i en niche tæt ved alteret, for herfra blev de fremdraget i 1833 af Christian VIII. I krypten ligger flere kongelige. Kong Hans (1455-1513) der var konge i Danmark fra 1481 til sin død. Han led af depressioner, og ikke som flere kilder hævder af sindssyge og syfilis. Også hans dronning Christine (1461-1521) ligger her og to af deres fem børn sønnerne prins Frands (1497-1511) og prins Christian den senere Christian II (1481-1559). Samt Christian II's dronning Elisabeth (1501-1526).

I det flotte harmoniske kirkerum er det 5 m høje, prægtige sengotiske fløjalteret, der fanger opmærksomheden. Altertavlen er bestilt af kong Hans' dronning Christine af Sachsen hos billedskærer Claus Berg fra Lybeck til Gråbrødre Klosterkirke og udført i årene 1513-18. Denne kirke var imidlertid så forfalden, at den blev revet ned i 1801, og så solgte man i 1805 altertavlen til Vor Frue Kirke, hvorfra den i 1885 blev overflyttet til Sankt Knuds Kirke. Alteret er Claus Bergs hovedværk, og det forstår man godt, det rummer 300 udskårne skikkelser med motiver fra Kristi lidelseshistorie. Et enestående flot arbejde, der betegnes som et af de smukkeste middelalderlige kunstværker i Danmark, en god ide havde det været, hvis vi havde haft en kikkert med til at beundre de mange detaljer. Et venskab mellem dronning Christine og Claus Berg ses ved, at dronningen stod fadder til Bergs søn Frants. Selveste Thomas Kingo blev i 1677 biskop over Fyns Stift og har således haft sin gang her.

Thomas Hansen Kingo blev født 15. dec. 1634 i Slangstrup. Den store salmedigter blev cand.theol. i 1658 og derpå huslærer. I 1668 blev han præst i sin fødeby og avancerede i 1677 til

biskop i Odense. Kingo mente, det jordiske liv er trivielt, noget der skal overstås for at gå ind til evigheden og lykken. Han var tilhænger af enevælden, en typisk repræsentant for barokken og byggede på den ortodoks lutherske livsfortolkning. Kingo anvendte antitesen i sine salmer sorg/glæde, nåde/synd, godt/ondt, lykke/ulykke.

I 1699 udkom: "*Kingos salmebog*," og det selv om han var sat fra arbejdet, fordi han havde taget for mange af sine egne salmer med i bogen. Nuværende salmebog har 93 salmer af Kingo, de fleste beklageligvis ukendte for mig, men "*tak for al din fødsels glæde*" fandt jeg dog.

Thomas Kingo døde 14. okt. 1703 i Odense og ligger begravet i Fraugde.

Det er ikke gratis at have en kirke, i en folder om domkirken læste vi om udgifterne i den nærmeste fremtid: Kororgel 5 mio., restaurering af Ahlefeldts Kapel 5 mio., kalkning af kirken 3,8 mio. kr. og det må være indvendig, for kirken er bygget i røde teglsten. Domkirken besøges årligt af 60.000 turister. Det tilbyggede Sankt Knuds Kloster er i dag indrettet som bibliotek.

Næste besøg var Møntergården, der er opført i 1646. På bygningens facade sidder de første ejeres våben. Odense Kommune overtog bygningen i 1930, og herefter blev den indrettet til "*Odense Bymuseum*," og formedels 15 kr. pr næse var det nu blevet vores tur.

Billetmanden havde meget travlt, idet en skoleklasse fik bevilget en is af læreren, og der kræves ikke så lidt justits, når en snes børn flokkes om en isboks, hvor alle naturligvis valgte forskellige modeller. Men billetmanden klarede det fint, desværre blev jeg sorteret fra til stor morskab for hele selskabet, trods det jeg efter bedste evner forsøgte at se meget lille og barnlig ud.

På forespørgselen om de havde en folder, der fortalte museets historie, svarede den meget flinke billetmand, at de desværre for tiden var udgået, men han havde nogle informationer, som han gerne vil kopiere til os. Med en hjertelig tak for hans venlighed og interesse begav vi os på vandring i museet. Her så vi, at Odenses dåbsattest er dateret 18. marts 988, idet den tyske kejser Otto III gav 4 danske bisper særlige rettigheder.

Og vi så, at vikingeborgene var bygget i samme tidsrum. De har formentlig været trænings- og øksercitslejr i forbindelse med togterne til England. Foruden Trelleborg 5 km V for Slagelse, Fyrkat SV for Hobro og den absolut største Aggersborg N for Løgstør er der Nonnebakken i Odense. Den ligger i et boligkvarter, der flere gange har været udgravet. Sagnet fortæller, at her blev Odin stedt til hvile, og heraf har vi altså navnet - Odense.

Vi så også, at manden bag udgravningen af Odense Kanal hedder Frederich Buchwald.

I et af rummene ovenpå så vi en model af "*Odinstårnet*" et 140 m højt udkigstårn, der blev indviet 29. maj 1935 på Bolbro Bakke ved Odense. Den var, i de år den eksisterede, Odense bys vartegn. Stålkonstruktionen var lavet af tiloversblevne stålrør og sænkekasser fra Lillebæltsbroen, der blev indviet samme år den 14. maj. Tårnets endeligt kom, da tyskerne sprængte det i luften ved schalburgtage den 14. dec. 1944.

Bag det oprindelige museum ligger Nyborggladen fra 1700-tallet, den tjener som magasin til museet. Det er helt enormt, hvad der er af gamle sager. Bygningen er flyttet fra Nyborg, hvor den har været stald for kommandant Casper von Wessel en bror til søhelten Peter Wessel også kaldet

Tordenskjold. Senere har den været købmandsgård, hvor Morten Korch har stået i handelslære hos sin onkel.

Morten Luther Gudmund Korch blev født 17. jan. 1876 i Over Holluf SØ for Odense. Forældrene var Mette Kirstine Sophie Birgitte Raben (1841-1903) og lærer Ole Rye Aarsleff Korch (1844-1938). Morten Korch kom som 14-årig i lære hos sin onkel i en købmandsgård i Nyborg, hvor det fortælles, at han opskar papirsække og sad på lageret og skrev digte. Morten Korch blev gift 10. aug. 1899 i Odense med Elna Marie Frydendahl (1873-1907). Efter hendes tidlige død blev han igen gift 21. feb. 1908 i Jyllinge med Sophie Petrea Bruun (1875-1953). I 1898 blev han medinteressent i Wilh. Løngreens Fabrikker, Odense. Fra 1903-08 var han selvstændig grossist og ejede Hakkemose Teglværk og keramikfabrik på Sjælland, men virksomheden gik ned. Morten Korch etablerede sit eget forlag "*Morten K. Forlag*" forlaget levede fra 1912-16. Herefter ernærede han sig som forfatter og foredragsholder, økonomisk levede han godt, med gård på Fyn og villa i Charlottenlund hvor han skiftevis boede. Morten Korch skrev omkring 100 romaner, der er solgt i mio. af eksemplarer, og han er gennem tiderne en af Danmarks mest læste forfattere, hvad der også ses på bibliotekernes mange hyldemeter. Han debuterede i 1898 med: "*Fyenssk Humør*" og i 1900 kom: "*Fynbosnak*." Hans romaner er let læselige, romantiske menneskeskildringer der giver et billede af tiden på landet ofte med "*den gode fattige*" som helten og "*den onde rige*" som skurken og altid med en lykkelig slutning. Posthumt blev i 1972 udgivet hans selvbiografiske erindringsbog: "*Tæl kun de lyse timer*." Mange af romanerne er filmatiseret, og filmene har haft et enormt publikum, hvem husker ikke: "*De røde heste*" fra 1943 filmatiseret 1950. I dag (1998) vises mange af filmene igen på TV og alle nyder de gamle kendinge. Morten Korch døde 8. okt. 1954 i Hellerup og ligger begravet på Fraugde Kirke.

Pernille Lykkes Boliger ligger også her i Møntergården på sin oprindelige plads endda. Fem meget små boliger der er bygget i 1617 og indrettet som fattigstiftelse med følgende vedtægter: "*Så længe som verden står bo tre ærlige trængende kvindfolk, og to drenge, faderløse og moderløse, som skulle gå i den latinske skole.*"

Drengene skulle hver morgen og aften synge tre salmer for de fattige, og alle skulle synge til Guds ære hver morgen, før de gik ud, og hver aften når de havde lukket døren. En af de fattige koner skulle være så førlig, at hun kunne gøre rent for de andre og hjælpe dem på anden måde.

Totalt set er Møntergården et stort, tiltalende og meget righoldigt museum, med en kvik og venlig betjening.

På vores videre tur rundt i Odense kom vi forbi byens verdensberømt H.C. Andersens Hus, den var dog ikke med blandt vore udvalgte steder, for den har vi tidligere besøgt.

Men - overfor ligger restaurant "*Under Lindetræet*" og den fristede. Vore maver var blevet lidt slunkne oven på al den kultur, men "*er det ikke ret dyrt*," indvendte jeg. Hanne mente imidlertid, at 1 stk. m/husets sild til 45 kr. var rimelig, og da hun jo afgjort er den bedste økonom af os to, havde jeg kun at acceptere, men krævede så til gengæld, at vi skulle sidde helt ud til vejen, så "*man*" rigtig kunne se os. Det gjorde vi så, lige ved siden af nogle amerikanere og hver gang de

grinede, så grinede jeg med for ligesom at markere, at man da er international. Tjeneren hed Jørn Knudsen, han var velbefaren udi det engelske sprog og fortalte beredvilligt amerikanerne, om en tur han havde haft til New York, "very, very high buildings" and "the Statue of Liberty," vi følte os helt med i selskabet. Han talte sandelig også med os, ganske vist på dansk, selv om vi kun var cykelturister med knap så store maver. I det hele taget var det en perfekt, høflig og humoristisk betjening, til gengæld roste vi hans sild, "den er rigtig god." Der var så rigeligt, at vi hver fik til to halve stykker. Så kom regningen, den lå diskret i et lille eksklusivt omslag, hvis forside var en unik uro med snor til ophængning ganske vist en reklame for "Under Lindetræet," men trods det virkede den som en lille gave, god ide for hvem elsker ikke gaver. Inklusiv to fadøl slap vi 134 kr. Som sædvanlig har Hanne ret "rimelig," men sig det ikke til hende.

Efter denne kulinariske oplevelse gik vi forbi Hotel H.C. Andersen til Odense Koncerthus med Carl Nielsen Museet, der blev åbnet af dronning Margrethe 19. marts 1988. Et rigtig godt museum, hvor hustruen Anne Marie Carl Nielsen med sine fremragende skulpturer fylder mest, idet billedhuggerkunst naturligvis er mere for øjet end musik. Også datteren Anna Marie Telmanyte, der har arvet moderens store tegneevner, er rigt repræsenteret. Her er så deres koncentrerede historie.

Carl August Nielsen er født 9. juni 1865 på Sortelung under gården Frydenlund øst for Nørre Lyndelse på Fyn. Forældrene er Maren Kirstine Johansen (1833-97) og maler og spillemænd Niels Jørgensen (1835-1915), der begge var meget musikalske. Carl var nr. 7 i en børneflokk på 12, ligeligt fordelt mellem piger og drenge, hjemmet var fattigt, men trygt. Som dreng var han fra 8-9 års alderen gåsedreng på herregården Bramstrup, senere skar han sten på et teglværk. Som 14-årig kom han i lære hos en landkøbmand ved Nyborg, som dog lukkede, "heldigvis" sagde Carl, "for jeg var aldeles ulykkelig."

Som 6-årig begyndte Carl at spille violin og komponere melodier, og han assisterede sin far som musikanter, når "Niels Maler" og hans musikere spillede til bal. To af "Niels Malers" brødre var også spillemænd. Allerede som 14-årig blev han 1. nov. 1879 antaget på prøve som hornblæser og altbasunist i Odense Militærorkester. Han blev, ved velynderes hjælp, uddannet på Musikkonservatoriet i København 1884-86. Herefter var han sikker på, at han ville være komponist, og debuterede i 1888 med "Lille Suite," der blev opført i Tivoli og godt modtaget. Fra 1889-1905 var han violinist i Det kgl. Kapel og blev fra 1908-14 dets kapelmester. En årrække var han også kapelmester på Det kgl. Teater. Fra 1915 og til sin død var han igen knyttet til Musikkonservatoriet som lærer, det sidste år som direktør.

Carl Nielsen blev vores nationalkomponist og Danmarks største musiknavn i dette århundrede. Han skrev operaerne "Saul og David" i 1902 og "Maskarade" i 1906, denne blev for øvrigt opført på Det kgl. Teater, den aften Carl Nielsen døde. Han skrev desuden symfonier, orkesterværker og mange sange, som vi kender fra Højskolesangbogen som fx "Jens Vejmand", der i 1909 var en sand landeplage.

Carl Nielsens privatliv var ikke hele vejen lykkelig. Han blev gift 10. maj 1891 i Firenze med billedhugger Anna Marie Brodersen, der var født 21. juni 1863 på Thygesminde, Sønder Stenderup syd for Kolding. Kort før brylluppet fik Carl Nielsen en søn Carl August Hansen med

en tjenestepige, Anna Marie tilbød at adoptere drengen, men Carl Niensens afviste. I ægteskabet blev der født tre børn, to døtre Irmelin og Anna Marie kaldt "Søs" senere gift Telmanyne og én søn Hans Børge, der som 4-årig blev angrebet af meningitis.

Anne Marie Carl Nielsen var uddannet billedkunstner, hun debuterede 1884 på Charlottenborgs forårsudstilling og fastholdt sin kunstnervirksomhed hele livet igennem. Hun betegnes som en noget kold kvinde, der ofte rejste fra hjemmet, bl.a. i forbindelse med fremstillingen af Christian IX's rytterstatue på Christiansborg Ridebane, en konkurrence hun vandt i 1907. Dette arbejde strakte sig fra 1908 og blev først færdig til afsløring 15. nov. 1927 og indbragte hende Thorvaldsen medaljen i 1932. Anne Marie Carl Nielsen døde 22. feb. 1945 i København og ligger begravet på Vestre Kirkegård.

Historien fortæller ikke om andre årsager til, at Anne Marie Carl Nielsen rejste så meget fra hjemmet, men måske havde hun sine grunde. Om det var hendes lange fravær, der resulterede i Carl Niensens utroskab, eller det var Carl Niensens utroskab, der resulterede i hendes lange fravær, ja, det tilkommer ikke mig at bedømme. Men resultatet blev i hvert fald, at han i 1912 igen blev far, denne gang til en datter Rachel Siegmann, moderen var en jødisk garderobeassistent på Det kgl. Teater. I årene 1915-22 havde han en affære med familiens barnepige Marie Møller, det er uvist, hvorvidt denne forbindelse resulterede i børn, idet mange af Carl Niensens efterladte personlige papirer og breve er klausuleret til år 2026. De ligger nu under lås og slå på Det kgl. Bibliotek, og vil sikkert til den tid give nye billeder af vores store berømte landsmand.

Trods de mange genvordigheder i ægteskabet blev parret venner med kunstnerparret Anna og Michael Anker og købte i 1918 sommerhus i Skagen.

Carl Nielsen udgav i 1927 sine erindringer: "*Min fynske barndom*", om almuedrengen der blev landets førende musiknavn. Bogen er senere blevet filmatiseret.

3. oktober 1931 døde Carl Nielsen i København af et hjertetilfælde. Det blev en national begravelse, der foregik 9. okt. fra Københavns Domkirke, med begravelse på Vestre Kirkegård. I 1965 blev der udgivet et 50 øres orangerødt frimærke i anledning af 100-året for Carl Niensens fødsel med motiv af komponisten. 50 ører var den normale brevporto i 1965.

Der er indført en: "*Carl Nielsen International Music Competitions*," der årligt afholdes i Odense Koncerthus.

Nu var vi mættet af dagens mange kulturelle indtryk og gik på jagt efter "CARPARK." På vejen kom vi igennem Nedergade, her faldt vi for et meget flot, gammelt, skævt bindingsværkshus Det viste sig at være en butik, der dels handlede med souvenir, men også havde mange originale gamle ting alt i et meget spændende miljø, hvor alle hjørner blev udnyttet. I loftsbjælkerne var der slået søm, hvorpå der hang træsko, gryder, tøjrepæle m.m. En stil der ledte tankerne hen på min barndoms butik. Butikken er i to etager, skønt der kun var "købmanden" til at overvåge det hele. Vi studerede selvfølgelig hele huset og takkede "købmanden" for at måtte kigge og roste ham fortjent for den spændende butik.

Fantastisk, men vi fandt faktisk den bil, nøglen passede til og så ud af byen til næste bestemmelsessted - Seden Strand. Her boede nemlig den anden af mine kusiner, som vi løb på i Kerteminde Ingrid og hendes mand Harald. De har gennem mange år haft en gård i Fangel SV for Odense, som de nu har solgt for at nyde deres otium i et mere overkommeligt "byhus." I haven smæskede vi os med kaffe, tærte med flødeskum og "en lille én," mens vores barndom, ungdom, voksendom, samt børn, svigerbørn og ikke mindst børnebørn passerede revy med skiftende kommentarer til og fra alle sider. En rigtig nostalgisk snak der harmonerede fint med dagens tidligere oplevelser.

Tilbage i Kerteminde først på aftenen. Vi havde bestemt, at vi denne aften ville "cykle" ud og spise. Så vi bevægede os ned i byen, hvor vi havnede på "Restaurant Kerteminde Sejlklub," her bestilte vi dagens menu laksepaté og tournedos med gemyse 118 kr., hertil valgte vi en italiensk rødvin til 138 kr. Jeg bad om at få min tournedos gennemstegt, den søde servitrice kiggede vantro på mig, om det da virkelig var mit alvor? Ja, svarede jeg vanen tro, det er en misforståelse at spise rått kød. Middagen blev pænt serveret som tallerkenret og var meget velsmagende, det er dog nok mit indtryk, at de ville hævne sig en smule på min "vandalisme," tournedosen var særdeles og meget "gennemstegt," men jeg knyede ikke. Mange gæster var der ikke, kun et enkelt par foruden os. Et stort opbud af sejlbåde lå tæt udfor vore vinduer, pludselig hørte vi et skud, og alle bådene synes pludselig at være i bevægelse. Meget begreb har vi ikke om slige ting, men hurtigt blev vi belært om, at det var "tirsdagskapsejladsen." Stedets personale var naturligt nok meget interesseret i sejlsports, en ivrig diskussion opstod om, hvor godt eller skidt "Per og Povl" gebærdede sig, primært hvordan de behandlede spileren i den hårde blæst. Helt grelt gik det, da en af bådene ved en vending lod spileren stå en halv snes meter ud i tovet, før det igen blev halet ind, det blev udtrykt meget klart hvilken stor synd, sejleren havde gjort sig skyldig i.

Onsdag morgen cyklede jeg ned i byen efter morgenbrød, denne gang forsøgte jeg mig i en bagerafdeling i Kvikly, trods navnet. Af gammel vane har jeg stadig den ide, at skulle se så mange forskellige forretninger som muligt, vurdere deres indretning, sortiment, oplæg og ikke mindst betjeningen som nok er den del af butikslivet, der i dag har min største bevågenhed. Det var rimelig tidligt på dagen og ingen kunder ved disken. På afstand stoppede jeg op, og øjnene registrerede og vurderede. Efter et minut eller måske et par nærmede jeg mig disken for at udføre mit egentlige ærinde, så lød det fra den anden side disken: "Godmorgen købmand!" Verden stod pludselig stille, en tiltale jeg ikke havde hørt i fire år, meget, meget mærkeligt. Der bag disken stod Anne Grethe, vores tidligere leder i IKA-FEEN, som var navnet på vort cafeteria i IKA, som begge vore forretningen hed. Desværre var hun hos os i alt for kort tid, på grund af at hendes mand fik arbejde på Lindøværftet, og så gik det jo, som det oftest går, "konen" flytter med, beklageligvis for os, men heldigvis for "manden." Anne Grethe var blevet leder af bagerafdelingen her, og jeg er ikke et sekund i tvivl om, at det job udfører hun til alles absolutte tilfredshed. Det blev kun til en kort oplevelses- og erfaringsudveksling, for hele tiden kom der "irriterende" kunder. Det var rart at hilse på en af vore tidligere stabile og meget loyale arbejdskammerater. Og specielt var det en stor glæde at høre, at hun havde det godt, hvad hendes sædvanlige udstråling også klart signalerede.

Vi havde bestemt, at vi onsdag ville cykle rundt om Kertinge Nor, som er den inderste del af Kerteminde Fjord. Første stop blev i Munkebo, her viste et turistskilt ud til Munkebo Bakke, selv om stedet kun er 58 m over havet, er det en lang og sej bakke at forcere. Vi havde tilladt os at låne sommerhusets kikkert, så vi nød den flotte udsigt fra udkigstårnet, der er bygget på det højeste punkt og var en gave fra A.P. Møller-fonden i 1993. Fra tårnet studerede vi området horisonten rundt, langs kanten er der markeret retninger til alverdens steder fx Mexico, Istanbul, Ringkøbing, Samsø og Storebæltsbroen, sidst to nævnte kunne vi lige skimte i den lette sommerdis. Herfra kunne vi også se ind mod det venlige Kerteminde med sine typiske røde tage. På pladsen ved udsigtstårnet er der en friluftsscene også med flot udsigt. En lille afstikker gjorde vi til det lille hyggelige fiskerleje Boels Bro, hvor "Svanen" har sin anløbsplads. Munkebo Kirke er bygget omkring 1100 af Munke fra Odense, men kirken var utilnærmelig, stod for tiden uden tag grundet en gennemgribende restaurering. En moderne satellitby som Munkebo bør jo også have moderne kunst som sit vartegn, og det har den, en høj skulptur i metal af Kent Holm.

Imidlertid ville Munkebo næppe være meget uden Lindøværftet eller Odense Staalskibsværft A/S, Lindø, som Danmarks største skibsværft rettelig hedder. Værftet ejes af A.P. Møller, og blev efter to års opførelse indviet 23. nov. 1959, det har kapacitet til at bygge skibe op til 500.000 t dødvægt. Munkebo har siden da haft en voldsom vækst og tæller i dag omkring 6.000 indbyggere. Foran værftets indgang står en kæmpestatue i metal. Vi kunne ikke komme ind på værftet, men på den store parkeringsplads med lysregulering fornemmede man værftets størrelse, det er bestemt ikke nogen "landsbysmedje." Alene i Munkebo tæller Lindøværftet ca. 3.000 ansatte, nemlig 2.500 timelønnede og 500 funktionærer. Inklusive de to baltiske værfter, det tyske Volkswerft i Stralsund og et reparationsværksted i Suez, beskæftiger Lindøværftet i alt ca. 6.000 mennesker.

Mandag den 22. juni 1998, forlod 6.600-containerskibet "Sine Mærsk" beddingen på Lindøværftet, eller måske var det fra en byggedok. Det enorme skib er nr. 11 i en serie på 15, skibet er 347 m lang, 43 m bred og stikker 14,5 m. Den er for stor til at kunne krydse Panamakanalen, maskinen kan yde 75.000 BHK og skyde en fart af 25 knob.

Samme dag fik værftet en ordre fra "sig selv" rederiet A.P. Møller på 6 containerskibe, der hver skal kunne tage op til 3.700 containere. Byggeriet påbegyndes næste forår, og ordren betyder, at beskæftigelsen er sikret et godt stykke ind i næste årtusinde. A.P. Møllerflåden tæller 150 skibe på samlet ca. 7 mio. tons dødvægt og råder over 250.000 containere.

På en nylig offentliggjort liste over verdens rigeste optræder skibsreder Mærsk Mc-Kinney Møller som nr. 137 med en formue på 2,4 mia. dollars.

Fra Munkebo gik det sydpå langs Kertinge Nor, også her er der flere store godser Østergård, Ørnfelt og Ulriksholm Slot. Her havde Vibeke Skov i en fløj udstilling af farvestrålende dekorativ glaskunst og smykker. Hun bruger en teknik, der kaldes glasfusing, hvortil der bruges koldt glas, der skæres i det ønskede design, først herefter sammensmeltes det og brændes til den ønskede form. Derudover er Vibeke Skov uddannet cand.psych. og forfatter og kører på stedet kommunikations- og kunstterapeut-uddannelser. Ulriksholm hed oprindeligt Skinnerup og erhvervedes af Christian IV i 1616. Han forærede slottet til sønnen Ulrik Christian Gyldenløve i

1645. Gyldenløve-navnet er specielt, det blev tildelt alle de uægteskabelige børn af Christian IV, Frederik III og Christian V. Og der var faktisk mange, alene Christian IV var leverandør af 26 børn, langt de fleste født af friller. Så dem der påstår, at Christian IV forarmede Danmark, har næppe haft denne berigelse med i beregningerne.

Ca. 5-6 km mod syd ligger Birkende. Hov, var der ikke noget med "*Tave bondes ager og en lille plovdreng,*" det må vi se nærmere på. Centralt placeret i byen ligger den hvidkalkede Birkende Kirke, det er en stor og særdeles smuk kirke. I våbenhuset lå der små foldere, som det er sædvanen i de fleste kirker, nogle steder er de gratis, andre steder koster de nogle kroner, de fortæller om kirkens seværdigheder og dens historie. Desværre opdagede jeg først ved hjemkomsten, at den jeg havde snuppet, kun fortalte om det kirkelige handlingsforløb. Det gav en helt ny, men ikke særlig spændende vinkel fra et kirkebesøg. Så sandelig tung læsning tør jeg mene hør blot: klokkeringning, indgangsbøn, præludium, salme, præsten: Herren være med jer! menigheden: og Herren være med dig! kollekt, lad os alle bede, amen, salmisten skriver: *menigheden rejser sig*, læse fra Det gamle Testamente, salme, epistlen skriver: *menigheden rejser sig*, (men det kan da ikke lade sig gøre, for de står jo allerede op), læse fra Det nye Testamente, trosbekendelsen amen, salme, dette hellige evangelium: *menigheden rejser sig* (de der har fået sig sat), Gud være lovet for sit glædelige budskab, evangeliet, bøn, prædiken, lovprisning, kirkebøn, bekendtgørelser, apostolske velsignelse: *menigheden rejser sig* (hvis de orker), salme, nadver, opløft jeres hjerter, pris hans navn, hellig er herren, Hosianna i det højeste, velsignet, Hosianna, o du Guds lam, lovet være du, amen, Vor Fader, amen: *menigheden rejser sig* (ellers vækker du opsigt), Vor Herre, nadver, kollekt, lad os alle bede, amen, modtag Herrens velsignelse: *menigheden rejser sig* (dem der ikke sover), Herren velsigne dig, amen, salme, udgangsbøn, postludium - - -

Herre jemini! Det er så sandelig ikke ligetil at være præst.

Nu er det vist på tide at komme hjem og slappe af - - - amen.

Nu var vi så heldige, at der ikke var gudstjeneste om onsdagen, så vi slap for pinslerne og havde en god oplevelse af Birkende Kirke, der indvendig er flot med en smuk fløjaltertavle. I 1866 blev der ophængt en mindeplade med følgende tekst: "*fra Plov til Bispestol han kaldte Herrens Aand. Sit Fædreland han løfte af Pavekirkens Baand.*"

Hans Tausen hedder han plovdrengen, der pløjede bondens ager, og det var faderen der hed Tave (Tage), men han var slet ikke bonde, nej, han var såmænd smed, så hvorfor han "*pløjede Tave bondes ager*" vides ikke, det hører nok ind under "*forfatterfriheder.*" Hans Tausen er født i 1494 i Birkende på Fyn. Blev Johannitermunk i Antvorskov Kloster ved Slagelse. Indskrevet på Wittenberg Universitet i 1523 hvorfra han blev lutheraner. Præst i Viborg fra 1525 her nåede han at komme i fængsel grundet sin tro, men han prædikede ud gennem fængslets gitter. Fra 1529 blev han præst ved Nikolaj Kirke i København. Kom i 1533 i strid med biskop Rønnow, der planlagde en kætterproces mod Hans Tausen, men den blev dog aldrig gennemført. Oversatte i 1535 Mosebøgerne, blev professor ved Københavns Universitet i 1537 og fra 1542 til sin død 11. nov. 1561 var han Biskop i Ribe. Hans Tausen var den mest centrale skikkelse ved reformationen i 1536.

Han er forevigtet på to frimærker i 1936 udgivet i forbindelse med reformationens 400 års jubilæum. Et 10-øres brunt og et 15-øres rødt. Altså var 15 ører taksten for et brev i 1936 og 10 ører var taksten for et brevkort.

Vest for kirken findes en mindelund med et kæmpemonument for reformatoren.

Ved Kølstrup Kirke en hvidkalket flot gammel landsbykirke gjorde vi igen holdt. Vi fik os en snak med graveren, hun fortalte om den store flotte gamle bindingsværkspræstegård, der ligger umiddelbart op ad kirken. Der er syv værelser i præstegården, sagde graveren, og det var meget praktisk, hvad vi gav graveren ret i, for samtidig fik vi at vide, at præsten har syv børn. I samme præstegård viste det sig at præsten gennem en del af mine barneår i Dybe, Gunnar Monrad var født, for mig uvist hvorvidt de også var syv børn.

Ved gavlen af kirkens kor har familien Danneskjold Samsøe sin familiegravplads. Og vi konstaterede, at adelen eksilerer i fine navne fx Comtesse Caroline, Louise Augusta og Frederikke Eugene. Morsomt er det at tænke på, at de der i dag bærer navnet Danneskjold eller Danneskiold, er efterkommere af de tidligere omtalte med navnet Gyldenløve.

Denne gang slipper du for en gennemgang af de kirkelige handlinger, jeg orker det ikke.

Næste mål var Ladbyskibet 5 km SV for Kerteminde. I et lille bindingsværkshus er der indrettet en udstilling om udgravningen af skibet og øvrige vikingefund i området. Da vi nåede frem til billetdamen, priste hun os lykkelige for vort store held, at vi kom i dag, for den næste uges tid ville museet være lukket, fordi der skulle bygges et nyt indgangsparti til skibsgraven. Ja, skibsgrav hedder det, når et skib bliver liggende, hvor det er fundet. Ladbyskibet er den eneste skibsgrav, der er fundet i Danmark, selv om der er fundet mange skibe, idet alle andre bevarede skibe fra fortiden er blevet flyttet. Ejendommeligt er det også, at skibet er trukket 100 m væk fra fjorden. Vikingeskibet er omkring år 950 blevet brugt som kiste for høvdingen, der her er gravlagt med sine 11 heste og deres rideudstyr, 4 hunde og øvrigt personligt kostbart gods. Ladbyskibet blev fundet i 1934 i en gravhøj af ejeren af Nymarksgaarden Erik Eriksen, der stødte på en sten i højen. Han kontaktede amatørarkæolog og apoteker Poul Helweg Mikkelsen, Odense, der udgravede stedet i 1935. Graven havde imidlertid tidligere været hjem søgt af gravrøvere, der har fjernet liget og en del af godset. De fleste gravhøje i vort land har, som tidligere nævnt, været udsat for plyndringer, og ofte er den døde trukket ud af graven. Overtro var dengang almindelig, man sagde, "*de ligger ikke stille derinde,*" så brød man ind i højen og slog ham ihjel én gang til for at få fred, og når man nu var derinde, kunne man jo lige så godt snuppe, de værdier der var i form af våben, smykker, husgeråd osv. Det 22 m lange, 3 m brede og 1 m dybe skib, er bygget af egetræ, har ført et sejl på 60 m², har 16 par årer, men plads til 32 roere. Over skibet er bygget en hal, der for øvrigt også blev bekostet af apotekeren. I øjeblikket foregår der en større restaurering af stedet, der vil beløbe sig til 3,2 mio. kr., heraf har A.P. Møller sponsoreret den ene.

Ikke for ingenting kaldes Fyn for Danmarks køkkenhave. Vi blev opmærksomme på afgrøderne, der stod meget frodigt. En spinatmark på 500 x 500 m, en tilsvarende stor salatmark, eller også var det omvendt, for det var svært at se forskel på de små planter. Også store marker med forskellige kål blomkål, hvidkål og rødkål de sidste var vi mindst i tvivl om. En gang imellem så

vi på afstand en meget flot mark med lilla blomster, til sidst tvang nysgerrigheden os. En travetur gennem flere hegn berigede os med en overraskelse, den flotte lilla mark var purløg. Vi er mest tilbøjelig til at tro, at de var beregnet til frø, idet blomsternes stængler er for grove til at kunne bruges i fryseindustrien, og en sortering synes os noget for besværlig. Desværre fandt vi ikke nogen eksperter i nærheden, vi kunne spørge. Men det er nu heller ikke rart at vide alting, så måske du kunne hjælpe os her. Allermest benøvet blev vi over en mark med radiser, den var omkring 300 x 500 m. Vores gæt gik på, at der kunne blive én radise til hvert menneske på vor jord, men kontrollen nåede vi beklageligvis ikke.

Turen rundt om Kertinge Nor var kun på ca. 40 km.

Kerteminde skulle selvfølgelig også ses efter i sømmene. Byen fik sine købstadsprivilegier i 1413.

I dag bor der ca. 11.000 i storkommunen heraf 6.000 i den idylliske by, der om sommeren fordobler sit indbyggertal. Selvfølgelig har byen også sit "*Feddets*," der ligger syd for Langebro. Flere af de gamle gader er særdeles charmerende med rækker af meget små og sammenbyggede huse, der er så typiske for byer med mange fiskere og søfolk. Husene er meget velholdte, man fornemmer, at beboerne konkurrerer om, at netop deres hus skal males med den største dekorative kreativitet og dermed modtage gadens udelte beundring, eller måske nærmere misundelse. Byen har mange seværdigheder at byde på udover, at det også er Fyns vigtigste fiskerihavn. Noget overraskende har vi senere erfaret, at man fra Hvide Sande henter fisk i Kerteminde til auktionerne i Hvide Sande, fordi man her kan få en højere pris.

Sct. Laurentius hedder Kerteminde Sognekirke, den er bygget i 1476 og er byens ældste hus. Sandsynligvis har der på pladsen været en tidligere kirke, hvad man dog ikke ved med sikkerhed. I våbenhuset lagde vi straks mærke til to gamle ligbårer, de er fra 1700-tallet, har tilhørt byens Skipper-Ligbærer-Laug og bruges stadig ved begravelser af laugets medlemmer. På væggene er der indmuret flere ligsten, hvoraf den ældste er fra 1564, de har tidligere ligget over begravelser. Over døren står Sct. Laurentius udskåret i træ. Selve kirken er et flot rum, altertavlen er barok billedskærerarbejde skænket af byens borgmester i 1676 til evig erindring om hans højtelskede svigermor - - - ja, det står der virkelig. Svenskekrigene 1658-59 mindes også her i form af et par rytterstøvler og en kårde. Et af kirkeskibene bærer navnet Dannebrog og minder os om 22 unge kertemindere, der i 1710 med Ivar Huitfeldts linieskib blev sprængt i luften i Køge Bugt, også denne gang var det svenskerne, vi sloges med, selvfølgelig, kunne man næsten sige, for det gjorde vi tit. Et hårdt slag at miste 22 unge mænd når indbyggertallet dengang kun var 600. Ulykken medførte en ændring i flåden, nemlig at man fremover ikke samlede unge fra en enkelt by på det samme skib. Kirken ejer også en af de meget charmerende kirkebøsser fra 1400-tallet. Angående den kirkelige handling - - - sparerunde.

Ofte prales der med det største, men her er det omvendt, Kerteminde Avis er Danmarks mindste dagblad, den udkommer 5 dage om ugen med et oplag på 2000. Den 6. dag husstandsomdeles der 20.000. Avisen blev grundlagt i 1877, ifølge samme avis hævder den, at 92% af byens befolkning ser avisen.

En dramatisk episode i 1731 gjorde, at Kerteminde kom i centrum. Byens præst blev myrdet af sin kone Anne Helene og hendes elsker Lars, i første omgang blev de frifundet, men senere da bedre beviser var tilvejebragt, blev begge dødsdømt og efter eksekutionen lagt på hjul og stejle. Det blev den sidste henrettelse på Fyn.

“*Farvergården*” Kerteminde Museum i Langedgade er indrettet i en gammel købmandsgård med bindingsværk fra 1630. Den flotte ejendom har også fungeret som præstegård og gennem 100 år tilhørt farverslægten Hinke, deraf navnet “*Farvergården*.” I porten hænger et gammelt skilt “*Skridt*,” det var et vejskilt, der fortalte trafikanterne, at nu skulle farten nedsættes til skridtgang, det er fra den tid, hvor hestekræfterne, kun var rigtige heste. Museet er et traditionelt lokalmuseum bondestue med himmelsenge og alkover, spinderredskaber og religiøse vægudsmykninger.

Køkken med åbent ildsted, kokekar, køkkentøj og de fine fajancetallerkener der mest var til pynt i tallerkenrækken. At spise af egen tallerken var i 1850 et “*nymodens fænomen*,” et fælles fad dog med egen ske var tidsbesparende for kvinderne, der havde rigeligt at lave i den endnu selvforsynende husholdning.

Borgerstue med empire møbler, messing samovar, etageovn, et clavicord og malerier af lokale kunstnere. Desuden en skrivepult der har tilhørt digteren Frederik Paludan-Müller, og hvem er så han?

Frederik Paludan-Müller er en dansk forfatter født 7. feb. 1809 i Langedgade i Kerteminde, hvor der på væggen sidder en mindetavle, og foran huset står en buste af ham. Moderen var Marie B. Rosenstand-Goiske (1775-1820) og faderen sognepræst senere biskop Jens Paludan-Müller (1771-1845). I moderens familie var der sindssyge, og allerede i Frederiks barndom var moderen utilregnelig. Frederik Paludan-Müller blev student i 1828 og tog juraeksamen i 1835, men han brugte aldrig sin uddannelse. Han var en selskabsmand og balløve og blev 30. aug. 1838 gift i Vor Frue Kirke i København med Charite Louise Philippa Borch (1801-1884), hvis far var Casper Abraham Borch (1746-1805) professor på Sorø Akademi. Frederik Paludan-Müller havde dog igennem flere år uden held gjort kur til en ældre søster Henriette Frederichsen.

En sjælelig krise allerede i 1837 blev også starten på en livslang og farlig sygdom, “*nervefeber*” kaldte man den, men det var tyfus. Mange år fik han dog herefter, men rask blev han aldrig, depressioner og sjælelige kvaler fulgte ham. Frederik Paludan-Müller døde 28. dec. 1876 i København og ligger begravet på Asminderød Kirkegård.

Frederik Paludan-Müller debuterede 1831 med digtet: “*Råb til Polen*.” Men med:

“*Danserinden*” fra 1833 gjorde han sig synlig i litterære kredse, og blev en del af gruppen omkring J.L. Heiberg. “*Danserinden*” var en versificeret roman, der fortæller om hans foragt for “*den fine verdens*” tomhed. “*Amor og Psyche*” er mytologiske digte fra 1834. Hans hovedværk er: “*Adam Homo*” en filosofisk-realistisk roman på vers om menneskets ydre rigdom på bekostning af det personlige jeg, de tre bind udkom fra 1841-48, det sidste bind handler om 1. slesvigske krig i 1848. Ud over digte skrev han prosaromanen: “*Ivar Lykkes historie*” en selvbiografisk roman om hans barndomsminder i tre bind, der udkom henholdsvis 1866, 1869 og 1873.

En anden af præsteparrets børn blev også berømt broderen Casper Peter Paludan-Müller født 25. jan. 1805. Han blev en kendt historiker, der blev dr. phil. på en afhandling om Kalmar-unionen og professor ved Københavns Universitet i 1872. Skrev bl.a. om Grevens fejde, der jo som tidligere nævnt har en lokal historisk interesse. Casper Peter Paludan-Müller døde 1. juni 1882 og ligger begravet på Assistent Kirkegård i København blandt mange andre berømtheder, men han fik, så vidt vi så, ingen statue i sin hjemby.

Men vi blev ikke færdig med *"Farvergården."* På 1. sal er der en fiskeriudstilling med redningsudstyr og fiskeredskaber specielt fra sildefiskeri og ålefangst.

Og vi så det gamle arrestrum med inventar fra Kerteminde Arrest, der blev nedlagt i 1970, her ses den *"spanske kappe"* til mænd, *"fedelen"* til kvinder, halsjern og gabestok. De var placeret ved rådhuset på torvet, så alle kunne se *"synderen."* Derudover er der en del fotografier af indsatte med deres data samt beskrivelse af deres forbrydelse, der ofte bestod i at stjæle et brød til børnene, en handling der vel undertiden er gjort af ren og skær sult.

Der er også en udstilling af våben og rustninger fra slesvigkrigene.

"Barnets verden" viser et udsnit af børns tilværelse fra dåb til konfirmation, vi så, hvordan man svøbte spædbørn, med det formål at de ikke skulle blive skæve. Og en stor mængde legetøj hvoraf der beklageligvis var noget vi *"genkendte."*

På loftet er der udstilling af værksteder fra omkring år 1900 fotograf, sadelmager, træskomager, urmager, hjulmager, karetmager, sejlmager og skomager.

I kælderen er der redskaber til ostefremstilling, smørkærning, lysestøbning, ølbrygning og remedier til vask og rulning.

I den spændende museumsbutik *"Høkeren"* med alskens gamle ting under loftet kan man udover de mange souvenirvarer også købe kandis, lakridsrod, spegesild og andre *"gamle"* varer. På et reklameskilt på den tilstødende bygning ses, at såvel kul, koks som ligkister hører til sortimentet.

Den største turistattraktion i Kerteminde er Johannes Larsen Museet. Det blev indviet i 1986 i 25-året for malerens død.

Johannes Larsen blev født 27. dec. 1867 i Kerteminde, hvor han boede det meste af sit liv. Han var den ældste af seks søskende, to af børnene døde som spæde. Moderen Vilhelmine Bless (1836-1910) var fra Kerteminde, og faderen Jeppe Andreas Larsen (1834-1910) var fra Hjallesø. Johannes Larsen blev oplært hos sin morbror maleren Johan Peder Bless, der specielt malede portrætter. Men Johannes Larsens malerier skildrer mest naturen, landskabet og dyrelivet, specielt fuglene foretrækker han. *"Pibeænder ved Fiilsø," "Krikand i vandhul," "Svanerne letter"* og sådan kunne man blive ved. Som grafiker har han udført fremragende træsnit bl.a. til Blichers: *"Trækfuglene,"* L. Schiølers: *"Danmarks fugle"* og Achton Friis serien: *"De danskes øer," "De jydernes land"* og *"Danmarks store øer."*

Johannes Larsen blev i 1898 gift med Alhed Maria Warberg (1872-1927) fra Sydfyn. Hendes morbror billedhuggeren Ludvig Brandstrup (1861-1935), ikke at forveksle med revyforfatteren og skuespilleren af samme navn, havde undervist hende. Alhed Warberg opholdt sig en periode i

Firenze. Hun malede på Den Kongelige Porcelainsfabrik og modtog også undervisning af Fritz Syberg. Hendes søster Johanne blev gift med Johannes Larsens bror, Adolph.

Maler, grafiker og møllejer Johannes Larsen havde sit eget lille paradis på Møllebakken i Kerteminde, her oplever vi familiens hjem, hvor Johannes Larsen selv lagde grundstenen til et stateligt og smukt byggeri den 27. feb. 1901, samme dag som Alhed og Johannes Larsens yngste søn Johan med kælenavnet "Lysse" blev født. Tidligere havde de fået Andread, der fik kælenavnet "Puf." Møbler, andet inventar, malerier, skitsesamlinger, breve, fotos, bøger, nips, alt står det som i Alhed og Johannes Larsens tid. Også Alhed begav sig af med at male, hvad der tydeligt ses i de mange rum, der er mættet af parrets kunst og tilmed kunst fra deres store vennekreds.

Vaskehuset i haven er indrettet som kaffehus for museets gæster, og det kan oplyses, at et stykke lagkage var så stor, at jeg ville skamme mig, hvis jeg selv havde skåret det ud, og det siger endda ikke så lidt. I haven, hvorfra der er en smuk udsigt over byen og Storebælt, vrimlede det med høns, ænder, duer og mange andre fugle. Her indsnuses stedets atmosfære af kultur, fra skulpturer, mange sjældne og smukke træer og andre erindringer fra den store flok af intellektuelle kunstnere der i årene 1901-27 kom her og gjorde Kerteminde til navlen i dansk kunst- og kulturliv - - "det fynske Skagen." Først og fremmest var det vennerne malerparret Anna og Fritz Syberg, der med deres 6 børn boede på Pilegården tæt ved. Det var malerne Peter Hansen og Sigurd Swane der begge hørte til "Fynboerne," Sigurd Swanes bror kunsthistorikeren Leo Swane, arkitekten Kaare Klint, billedhuggeren Kai Nielsen, lysmageren og samfundskritikeren Poul Henningsen, Else og Johannes V. Jensen der kom på deres elskede motorcykel op ad bakken til Svanemøllen og ridsede symboler og initialer i vinduet. Der var forfatteren Otto Gelsted, der startede som huslærer hos malerparret, skønt han til ansættelsessamtalen, der foregik i soveværelset, fordi det var blevet sent på aftenen, kom i beruset tilstand, men trods det fik pladsen, og et varigt venskab blev resultatet. Alle kunne de li' at komme i den hvide bakkevilla i det festlige hjem hos Alhed og "Las," som han kaldtes blandt venner. Med til historien hører måske også, at familiens økonomi var i orden med en god indtægt fra "Svanemøllen" en vindmølle fra 1853, der lå som nabo. Møllen var i gammel tid et af de steder, hvor man mødtes i lighed med købmanden og kirken. Møllen fungerer stadig og er tilgængelig, der står, at den er nylig restaureret, trods det var det vores opfattelse, at den igen trænger meget til en restaurering. Johannes Larsen døde dec. 1961.

"Det Store Broløb" åbningen af Storebæltsbroen var den egentlige årsag til, at dette års oplevelser på cykel netop var henlagt til Fyn. Et par af vore venner fra Ringkøbing var mødt op for at være med til den indledende "Familietur" om torsdagen.

Forinden havde vi tilmeldt os til de forskellige aktiviteter, som vi ønskede at deltage i, valget stod mellem:

Torsdag den 4. juni 1998: "Familietur" på cykel frem - tilbage over broen 40 km. Gebyr 100 kr.

Fredag den 5. juni 1998: "Cykelløb" 75 eller 114 km. Gebyr 250 kr.

Lørdag den 6. juni 1998: "Halvmarathon eller Rulleskøjteløb" begge 21 km. Gebyr 250 kr.

Overskuddet ville gå til Dansk Røde Kors.

Efter tilmeldingen modtog vi en bunke papirer med diverse informationer, tider, ruterne beskrevet på kort, trafik til og fra Nyborg og Korsør både før og efter løbene, hvor private biler skulle parkere, hvor busser skulle parkere, ekstratog med cykler, forplejning, toiletter og ikke mindst gode råd som fx: kom i god tid, vær udhvilet, påklædning der passer til vejret, drik før, under og efter aktiviteterne, ganske vist stod der ikke, hvad man skulle drikke. Varm op før løbet, vis hensyn, husk pumpen, det gjaldt sikkert mest for cyklister, nyd turen, vis tålmodighed og sikkert meget mere.

Tålmodighed skulle vise sig at blive et af nøgleordene.

Det var også nødvendigt med megen information, for antallet af tilmeldingen oversteg langt det forventede.

Til torsdagens debut var vi alle fire mødt op i god tid, løbet var berammet at starte kl. 16, og vi var på pletten næsten én time før. Som planlagt fandt vi en parkeringsplads til bilen i Skabohuse nord for Nyborg, vores vurdering var nemlig, at her ville det være let at komme fra igen efter løbet. Det havde nu været let nok at finde en plads 4-5 km tættere på, men da vi jo var på cykel, havde det ikke den store betydning.

Men der var andre end os, der også var i god tid, vi var en del chokeret. Kødranden foran os talte nok hen mod 8-10.000 mennesker. Og tænk, der startedes fra begge sider, så der stod sikkert lige så mange i Korsør. Det væltede stadig frem med endnu flere cyklister. Forventningen til denne første tur over broen var stor, spændingen og stemningen var overalt særdeles god, nu hvor der ikke var meget mere end en halv time til, at oplevelsen skulle ske fyldest. Klokken et minut i 16 kunne man, observere cyklister rundt omkring begyndte at sætte sig i sadlen klar til det historiske ridt. Klokken blev 16, den blev 5 minutter over, der skete ingenting. Ejendommeligt nok var der ingen højtaleranlæg her ved starten i Nyborg, så vi fik ingen informationer, og dem vi havde læst var åbenbart trådt ud af kraft. Senere erfarede vi, at i Korsør var der masser af højtalere, men se det havde vi jo ingen fornøjelse af på fynsiden. Forventningens glæde ændrede sig gradvis til uro, en tiltagende utilfredshed bredte sig, *“hva er’et for noget,” “det kan de ikke tillade sig,” “det er at gøre grin med folk,” “og vi har endda betalt 100 kr. for’et,”* lød det rundt omkring. Kl. 16:27 kom en militærbil kørende ude fra broen, *“hva’ er galt,”* råbte en af de 10.000, *“broen er gået i stykker,”* lød det kvikke svar, latteren gav os alle lidt tiltrængt varme i kroppen, for trods det vi stod tæt, var det ret køligt. Igen skete der ingenting udover de spredte forsøg på sort humor. Værst var det for dem, der havde små børn med på turen, ikke så få børn sad i barnestol rundt omkring os, deres tålmodighed var forståeligt nok efterhånden brugt op, tilmed frøs de. Utilfredshed blandet med børnegråd bredte sig. Ja, danskerne er jo igen begyndt at få flere børn. Kl. 16:45 kom en politibil med højtaler ude fra broen, først da fik vi den endelige forklaring. Arrangementet havde været meget tæt på en aflysning, idet midten af Østbroen var spærret af byggerod, så kun et enkelt spor var åbent, og med så mange tusinde cyklister var det helt uforsvarligt. Aftalen mellem A/S Storebælt, politiet og Dansk Røde Kors var ellers helt på plads, samme dag til morgen var det omtalte byggerod blevet påtalt overfor A/S Storebælt, men trods det var intet blevet ordnet. Imidlertid var man nu efter seje forhandlinger i fuld gang med oprydningen, og det forventedes, at vi fik lov at starte kl. 17.

De 25.000, som vi senere erfarede, havde deltaget i dette første ræs, var vel ikke begejstrede, men alligevel lidt lettede, nu kendte vi da årsagen. Et udtalt had mod A/S Storebælt lurede, et had der kort efter skulle komme til udtryk, idet en varebil med påskriften A/S Storebælt kørte forbi, et sand inferno af fyråb fulgte bilen, og dens chokerede chauffør så aldeles groggy ud. Det virker for mig helt utroligt, at folk på højt niveau i disse organisationer, der sandsynligvis får fyrstelige gager, kan vise en sådan fuldstændig mangel på respekt overfor 25.000 mennesker.

Få minutter efter kl. 17 blev de 25.000 cykler sat i bevægelse, men der gik adskillige minutter, før de sidste i kødranden havde så meget plads, at der kunne cykles, men så gik det også fint, vi startede jo også med medvind. Med en sådan trafik var det svært at køre samlet, så det opgav jeg hurtigt, fandt som man siger "*mit eget tråd.*"

Vestbroen fra Fyn til Sprogø er en 6,6 km lang lavbro til både vej- og jernbane, kørebanen til biler er 24,1 m bred og jernbanen 12,95 m. Gennemsejlingshøjden er 18 m, og de 63 brofag er underbygget af 62 sænkekasser, hertil er der brugt 500.000 m³ beton og 88.000 tons stål. Broen har været i brug til jernbanen siden 1. juni 1997.

Da jeg var næsten ved Sprogø, fik jeg et mindre chok, pludselig kom der cyklister imod os. Kørslen foregik kun i broens nordre vejbane, og med så mange cyklister fyldte vi selvfølgelig hele vejens bredde. Ingen havde sagt os, at på et tidspunkt ville dem fra sjællandssiden komme imod os i samme vejbane. Selvfølgelig kunne vi da godt regne det ud, for vi vidste, at der kørtes fra begge sider af Storebælt, og vi så, at der kun blev brugt én kørebane, idet den anden forståeligt nok skulle friholdes til evt. udrykningskøretøjer. Men det havde de altså ikke advaret os imod, der var ganske mange, der ikke havde skænket dette en tanke og fik sig en slem forskrækkelse. Samtidig skal siges, at de forreste jo kom med "*cykelrytterfart,*" for det at komme først over var jo en ære. Flere gange så situationen faretruende ud, men med advarselsråb, opbremsninger og undvigelsesmanøvrer skete der så vidt vides ingen ulykker af den grund, men det var en helt unødvendig faresituation, der burde være advaret imod. Trængselen blev tættere, mange af os skulle lige af på Sprogø og mærke fast grund under fødderne, "*sprogøgrund,*" en oplevelse kun få tidligere har haft.

Tunnelen er udelukkende til tog, den er 8 km lang og går fra Sprogø under vandet til Sjælland. Den består af to rør hver med en diameter på 7,7 m, og med største dybde under bæltet på 75 m. Tunnelen blev naturligvis også taget i brug 1. juni 1997 sammen med jernbanedelen på Vestbroen.

Storslået er storebæltprojektet ingen tvivl om det, danmarkshistoriens største anlægsbyggeri og samtidig et flot byggeri, det gælder specielt Østbroen fra Sprogø til Sjælland. Det er en 6.790 km lang hængebro Jordens næstlængste vejbro og kun til biltrafik. Der er lidt "*elastik*" i vejbanen, den kan trække sig 4 m sammen afhængig af temperaturen. Den samlede forbindelse over Storebælt er 18,6 km, og tænk broen vejer over tre gange så meget som den samlede danske befolkning.

Brotårnene kaldes pyloner, de når 254 m over vandspejlet og er dermed Danmarks højeste bygning. Det fri spænd mellem de to pyloner er 1624 m, også det er Jordens næstlængste spænd, kun overgået af Akashi-Kaiko i Japan der er 1991m. Afstanden mellem de to ankerblokke er 2694 m. Hovedkablerne er hver 3 km lange og 85 cm i diameter og består af 18.648 tynde stålwirer, de kan, hvis de lægges i forlængelse af hinanden, nå tre gange rundt om Jorden. Brodragerne er hule, kun en procent af rumfanget er stål, resten er luft. Hele østbroen er hæftet sammen med ca. 1500 km svejseøm. Der er brugt 100.000 tons stål til overbygningen og 250.000 m³ beton til underbygningen.

Fri sejlhøjde over vandspejlet er 65 m.

På Sjælland fandt Hanne mig, helt utroligt i det mylder af mennesker. Tilbageturen begyndte, den var noget mere anstrengende, for nu var der modvind. Vi mærkede nu, at det går meget op ad bakke mod toppen af Østbroen. Et langt stykke vel et par km på toppen af Østbroen, nødsages vi til at gå, trængselen var simpelthen for stor til at cykle, alle skulle forståeligt nok lige af og se, den mulighed kommer jo ikke igen. Byggeriet virker enormt, specielt når man stod ved en af pylonerne, og det uanset om du kiggede op eller ned. Da vi nåede Sprogø, blev det igen til en lang gåtur, her var der arrangeret friluftskoncert, tivoli og masser af boder.

Tilbage på Fyn tre timer senere end vores vurdering, men en stor oplevelse rigere, fangede vi igen sommerhuset i Kerteminde. Alle fire glædede vi os til aftensmaden, kalvesteg der i forvejen var gjort klar, så først kl. 23 fik vi vores meget velfortjente og særdeles velsmagende middag. Det gælder også rødvinen, som vore venner havde med: San Francisco de Mostazal Cabernet Sauvignon 1994 Chile - fyldig og delikat.

Fredagens cykeltur blev mig alene. Hanne havde ganske vist tilmeldt sig, med 250 kr. til puljen, men da torsdagens erfaring sagde os, at med diverse forsinkelser ville Kerteminde næppe blive nået igen før sent fredag aften. Derfor valgte hun at hoppe over cykelløbet, for at være helt frisk til næste dags maratonstrabadser, som hun satte højere, og hvor afgang fra Kerteminde allerede skulle være ved 8-tiden om morgenen.

Cykelløbet startede ved Skabohuse nord for Nyborg, gik op forbi Kerteminde til Bøgebjerg Gods på Hindsholm, ned over Munkebo til syd for Langeskov, herfra ad småveje til Nyborg, over broen og sluttede i Korsør. I radioen meldtes der om store trafikale problemer, værst var det på Sjælland, hvor der var bilkø til Sorø dvs. 30 km. Det forlød også i cykelflokken, at der på fynsiden var kø til Middelfart, "*nå, og hvad så, så cykler vi da bare derfra,*" sidstnævnte udsagn må henregnes til kategorien "*sort humor.*" Jeg snød lidt, hoppede på ruten syd for Munkebo. Det var der ingen problemer i, for jeg så "*prof*" ud som alle de andre 35.000 tilmeldte, med cykelshorts, cykelhjem og for mit vedkommende nr. 7182 på brystet. Det blev et herligt cykelløb, vejret var ideelt, væsentlig bedre end dagen før, med solskin og kun en let brise. Kort efter min start kom vi til Birkende Kirke, her mødtes de to ruter, idet der var en kort rute på 75 km og en lang på 114 km. Jeg trillede langsomt forbi nydende synet af det smukke bygningsværk og mindelunden med Hans Tausen, mange overhalede mig her, for de fleste var dette et "*cykelløb*" og ikke en "*cykeltur,*" men jeg hørte da trods alt en cyklist råbe til sin makker,

“Hans Tausen, hvem er det”? Ikke én undtagen mig stoppede op. Ak ja, vi har jo hver vore interesser, men jeg skal dog undlade at gentage historien om Hans Tausen, “han stred med ordets sværd.”

Ved indkørslen til Langeskov lå der en bager, her var der en stor ophobning af cykler. Skilte med kolde sodavand samt det duftende bagerbrød udsendte “stopsignaler.” I butikken var der en lang kø af svedende kroppe, de to bagerjomfruer, der ganske vist ikke så særlige jomfruelige ud, gjorde deres bedste for at følge med, men deres største problem var at veksle. Det resulterede i, at flere af os handlede og vekslede samtidig på kryds og tværs i butikken for at få kabalen til at gå op, det var meget morsomt, men jeg tænkte mit med hensyn til dårlig planlægning. Det burde ikke komme overraskende for bageren, at en dag hvor 35.000 svedende og sultne cyklister passerer forbi ens duftende bagerbutik og fristende vindue, ville give et vist rykind.

Kø eller ej, så var der mindre end én km længere fremme på Langeskov stadion en stor rastepads.

Her udleveredes vand, en banan og en chokoladebar alt sammen særdeles meget velkommen. Der var da også ganske mange, der brugte området til et tiltrængt hvil på ryggen i det herlige solskin. Det følte jeg dog ikke trang til, af en helt anden årsag. Langeskov kunne ha’ været en behagelig oplevelse også for mig, hvis ikke et orkester på hen ved en halv snes mand på en stor tribune midt på sportspladsen, med kæmpehøjtalere fuldstændig ødelagde den tidligere så behagelige atmosfære. En infernalsk og absolut uharmonisk spektakel der støjede fra diverse blæseinstrumenter og slagtøj, den rene tortur jeg med glæde giver betegnelsen miljøsvineri. I mine ører havde det ikke noget som helst med musik at gøre, men man kan vel heller ikke forvente, at den der synes om, “en lille plovdreng der sang under sky” også synes om ekstreme, høje og rædselsfulde toner af intetsigende modemusik. Grundet denne fredsforstyrrelse som nogle trods alt kaldte for musik, skyndte jeg mig videre.

Et par minutter endnu måtte jeg nødvendigvis holde spektaklet ud. En lang række toiletvogne stod der også her, men et besøg krævede tålmod, for køen var lang noget længere end rækken af toiletter. Pludselig blev jeg opmærksom på at langt, langt de fleste af dem der stod i køen var piger, det undrede jeg mig lidt over, indtil jeg kastede blikket ud til hegnet langs fodboldbanen, der stod et halvt hundrede personer, mandfolk formodes, alle med let spredte ben, ryggen til, kun den ene hånd i lommen og let bøjedede knæ - sådan.

Af og til havde publikum med kridt malet navne på vejene, i bedste “Skibby/Hamburger/Riis” stil eller sat et lille skilt op som fx: Besked til Ib og Alex: *træd nu til!*

Vejen fra Langeskov til Nyborg var meget tiltalende, ad flere mindre skovveje krøllede vi os frem. Trods den tætte strøm af ryttere gled trafikken forbavsende gnidningsløst, kun én enkelt gang så jeg en cyklist, der væltede helt udramatisk, idet hun ikke fik hold på cyklen ved udkørsel på en mere befærdet vej.

Langs ruten stod der masser af tilskuere, deres “applaus” gav lidt ekstra kræfter. I en blød kurve sad to kønne, sommerklædte, unge piger i grøften, de klappede begejstret og ihærdigt, da jeg nærmede mig, jeg accelererede skyndsomt farten fra de 25 km/t til 35 km/t og krængede lidt

mere i kurven end strengt taget nødvendigt. Skønt at være en helt og tilbedt, jeg mærkede suset, havde faktisk fornemmelsen af, at det var lige før, jeg vandt en etape. Ak ja, lykken varer kun kort, i mit tilfælde nøjagtig to sekunder, for da opdagede jeg to atleter med rygmærker fra Aalborg Portland overhale mig endnu mere krængende og med 60 km/t.

Det var et festligt syn at iagttage de store flokke af brogede cyklister, der alle havde deres specielle påklædning. T-shirt med et stort udvalg i tekster som fx hende med *"tab ikke pusten"* eller en anden med *"bro forude."* Der var forbavsende mange med *"den gule førertrøje,"* og lige så mange med den rød-hvide *"danmarksmesterskabstrøje."* Forbavsende mange brugte cykelhjelm, jeg vil skønne ca. 90%. Da jeg kørte alene, havde jeg store muligheder for at lægge mærke til det sociale sammenhold. Langt den største part lignede virkelige konkurrenceryttere, og advarende råb som *"forfra," "bagfra," "se op," "højre," "venstre"* lød hele tiden, og forplantede sig ned gennem rækkerne. Det så ud, som langt den største part kørte i grupper, det kunne dels høres på kommunikationen og dels ses på *"uniformen,"* ensartede T-shirt, eller anden speciel påklædning fx et blåt bælte, en orange sløjfe i håret, et flag på cyklen eller andre kendetegn. Jeg kom til at følge gruppen med den orange sløjfe i håret, en skaldet mand havde i mangel af bedre bundet sløjfen om øret, det gik fint, farten blev uvægerlig højere, når man suges med af en flok.

Efter en halv snes km opdagede jeg til min rædsel, at de alle bar bluser med et diskret logo UNIBANK, *"av for en ulykke"* straks meldte høfeberen sig. Skyndsomt fandt jeg en gruppe fra Vorbasse Krigshavn, og straks fik jeg det bedre.

Turen over broen gik fint, vinden var jo også i vest, og nu behøvede jeg heller ikke stoppe op, jeg så jo broen i går, for øvrigt stopper en *"rigtig cykelrytter"* heller ikke op for den slags. Da vi kørte ind til mål i Korsør, fik vi udleveret en pose med T-shirt og en fin guldmedalje efterfulgt af vand, banan og chokolade.

Et lille hvil og så tilbage til Fyn, - *troede jeg og alle andre, men nej.*

Tålmodighed efterlyses! I over to timer stod vi på vejen og ventede, med cyklerne klar til afgang. Her var informationen også særdeles mangelfuld eller rettere misvisende, sagt med andre ord tiden blev gang på gang udsat et kvarter, derfor blev alle bare stående og ventede, og *"alle"* var i dette tilfælde flere tusinde. Det havde været langt bedre, om man havde givet en klar og ærlig besked, så kunne man ha' smidt sig i græsset, taget sig en lur, spist en pølse, nydt en is og drukket en vand eller øl. Eller måske allerbedst man kunne ha' studeret folkelivet, men nej, - vi stod der bare - og stod og stod og stod - to timer.

For i modsætning til dagen før måtte man ikke køre retur, før den væsentligste del af cyklisterne var kommet i mål, og da det langt om længe blev tilladt, var det med politeskorte i spidsen. Hjemturen blev lidt sur, modvind og så skulle jeg jo de ca. 45 km helt til Kerteminde. Specielt de sidste 20 km kunne det ha' været rart med en pace. Kl. 20 var jeg igen i Kerteminde, hvor modtagelseskomiteen der bestod af Hanne, Søren og Steen var på plads. Med den allerstørste viljestyrke holdt jeg mig ved cyklens hjælp oprejst med et anstrengt smil på læben, indtil jeg fuldt fortjent var blevet fotograferet med *"guldmedaljen"* om halsen. Efter et forfriskende bad og

egentlig uden synderlig madtrang gik jeg træt og mør efter en lang og anstrengende dag, hurtigt til køjs, men det var med dagens mange gode oplevelser i bagagen.

Lørdagens broarrangement var halvmarathon og rulleskøjteløb. Hanne med nr. 41 141 på brystet og ikke mindre end tre af vore drenge John nr. 13 692, Steen nr. 15 061 og Søren nr. 23 844 havde meldt sig. Jeg holder for meget af mig selv til at ville udsætte legemet for slige strabadser. Også her havde man bedt om, at deltagerne kom i god tid, halvmarathon skulle starte kl. 11, og her var der tilmeldt 29.000. Forinden skulle 7.000 rulleskøjteløbere, rulleskiløbere og kørestolsbrugere starte. Så allerede kl. 8 kørte vores lille flok mod startstedet ved Hotel Nyborg Strand. Igen blev tålmodighed et nøgleord, problemet var, at alle deltagere fra Sjælland kom med bus fra Korsør, og trafikpresset fra de 36.000 deltagere var så stor, at hele arrangementet blev ca. to timer forsinket. En ubehagelig ventetid stående klar til start i tre timer, i let løbetøj, uden læ og med en stiv kuling fra øst for vinden havde uheldigvis skiftet retning, meget uvenligt så der nu blev modvind til Sjælland. Alle frøs, og utålmodigheden var stor.

Endelig kl. 12 kom processionen i bevægelse, og som et bølgehav løb 29.000 mennesker de 21 km mod Sjælland, hvor vore deltagere ankom fra 1½ til 2½ time efter start. På Sprogø var der depot med vand til alle. Iagttagelse af det brogede menneskemylder afslørede mange forskellige og undertiden morsomme gang- og løbearter kravlende, springende, hoppende, quicksteppende, vuggende, svajende, nogle foroverbøjet, andre mer end ranke i ryggen, nogle med svingende arme, andre med løst slaskende arme. Bakken op ad Østbroen virkede stejl i den stride modvind, og ganske mange valgte at gå. Uanset stil, træningstilstand eller køn glædede alle sig til at komme i mål, her ventede foruden medalje og T-shirt også som lovet tiltrængt vand, banan og chokolade. Men her indtrådte den store "katastrofe," den sidste halvdel af deltagerne fik hverken bananer eller chokolade, det var sluppet op og lidt senere slap også vandet op. Årsagen skal findes i, at arrangementet var et par timer forsinket, derfor var alle deltagerne naturligvis blevet sultne, nu hvor klokken nærmede sig 15, de fleste havde ikke fået mad siden om morgenen, så de første løbere havde blot taget to bananer og to stykker chokolade med det resultat, at de sidste ikke fik. Med en gebyrpris på 250 kr. var det ikke rimeligt, at ledelsen ikke havde taget højde for at skaffe ekstra forsyninger, specielt kunne manglende vand da let fremkalde farlige situationer. Røde Kors navnet havde ikke ligefrem ære af denne situation, det står dårligt i harmoni til Henri Dunants formålsparagraf. Et amatørskøn sagde mig, at Røde Kors har haft et overskud i størrelsesorden 10 mio. kr., så de kunne godt have brugt 50.000 ekstra for at sikre en rimelig forplejning. Igen kan jeg ikke lade være at tænke mit, med hensyn til dårlig planlægning fra de højt rangerende mennesker.

Trods disse genvordigheder følte vort lille hold, at de havde haft en god tur, som de ikke ville have været foruden. Og Hanne havde den triumf at komme i mål 8 min. før Søren og Steen, hvad der siden er blevet påtalt adskillige gange, hvorimod John, der kom i mål 50 min. tidligere i tiden 1 t. og 30 min. var urørlig.

Uanset hvilke af arrangementerne man havde deltaget i, var der tale om en historisk oplevelse. Når vi om 10-25-50 år, eller hvor langt vi nu når, fortæller børnebørnene eller oldebørnene om

Storebæltsbroens åbning i 1998, så vil vi fortælle om den store begivenhed, Danmarks største idrætsbegivenhed nogensinde og - - - "jeg var med."

Alle dage var der "Åben Bro" i den sydlige kørebane på Østbroen, det vil sige, at enhver kunne gå fra Sjælland og ud på Østbroen, hvorimod man fra Fyn måtte tage en bus, og dem gik der 80 af i pendulfart over Vestbroen til Sprogø, herfra kunne man så gå til eller over Østbroen. Man regner med, at der hver dag har været omkring 100.000 mennesker alene til dette arrangement. Totalt har "Det Store Broløb" og "Åben Bro" arrangementerne haft et besøgstal der nærmer sig den halve mio. Ganske vist er vi nogle gengangere, men alligevel utroligt at tæt på 10% af Danmarks befolkning har fået denne oplevelse.

Det første, man kan læse om Storebælt, er fra 1066, hvor krønikeskriveren Adam af Bremen beretter, at Sprogø er hjemsted for sørøvere, der er til stor fare for de forbisejlende skibe. Et af modtrækkene her var nemlig, at Valdemar den Store byggede fæstningen ved Nyborg. Den 11. juni 1828 blev postdamperen "Mercurius" sat ind i sejladsen, og først da blev man uafhængig af vinden. Damperen var 4 m bred og 23 m lang, dvs. 10 m kortere end "Hjejlen," og den havde sejl med, hvis motoren skulle sætte ud. På den første tur var der tre dristige passagerer, og turen tog 1 t. og 57 min. Men i isvintre var robåde stadig den eneste transport, de var forsynet med sidekøl, så de kunne trækkes over isen. I 1872 indsattes jernbanefærger, men det var over Lillebælt. Først i 1883 åbnedes færgeforbindelsen med to jernbanefærger over Storebælt mellem Korsør og Nyborg. Den første bil, der kom over Storebælt, var fra vognfabrikant Bruun i Viborg, det var i 1898, men på en jernbanevogn, for statsbanerne betragtede en bil som gods. Den første bilfærge der pløjede farvandet over Storebælt, var Heimdal, vi er nu nået til 1930.

Så åbnede Lillebæltsbroen 14. maj 1935, men det var under stor protest, at den blev gjort tilgængelig for biler, "de kunne overføres med tog, - hvis der var plads," mente statsbanerne, for biler var nu blevet en konkurrent. Store problemer var der med lange kødannelser op gennem 50-erne, med op mod 2000 daglige biloverførsler kunne i uheldigste tilfælde en tur i bil fra København til Odense tage samme tid som H.C. Andersen brugte 100 år tidligere. Den nye overfartsrute Knudshoved-Halsskov åbnedes i 1957 af trafikminister Kaj Lindberg, alle var glade, og nu blev der mulighed for pladsreservation.

Storebæltsruten, der nedlægges 14. juni 1998, er en af verdens ældste færgeruter. Glæden over broåbningen er naturligvis iblandet en stor portion vemod, vi mister "de flotte skuder," "de hvide måger" og "den dårlige kaffe." Mange mister et livslangt arbejde, og vi andre mister et velkomment afbræk eller hvil på en lang køretur. Den 17. juni 1998 holdtes afskedsfest i Halsskov for alle ansatte på færgerne, det har sikkert været en vemodig sammenkomst, hvor ordet fest måske ikke er det bedst valgte.

En 1000-årig historie ophører, en epoke er slut. Nu tager turen Nyborg-København kun 75 min.

Men længe har man spekuleret i omkostningerne ved en fast forbindelse over Storebælt, her er et lille resume over diverse tiltag gennem 140 år:

1858 udtalte krigsminister A. Tscherning, "jeg er overbevist om, at en forbindelse kan skaffes til veje under Storebælt."

1908 foreslog landinspektør Ohrt en tunnel under Storebælt fra Fyn over Sprogø til Halsskov.

1934 fremlagde baneingeniør R. Hiort-Lorenzen, inspireret af Lillebæltsbroen der var under opførelse, et detaljeret projekt til et broanlæg over Storebælt.

1936 det samme gjorde ingeniørfirmaerne Christiani & Nielsen, Højgaard & Schultz samt Kampmann, Kierulff og Saxild i forbindelse med et totalt projekt for fremtidens trafiknet i hele Danmark. Et projekt der i forbavsende grad minder om det vejnet, vi har i dag.

1948 nedsattes en Storebæltskommission, der skulle undersøge mulighederne for af bygge en bro og konsekvenserne herved, debatten blev igen vækket.

1950 foreslog forhenværende amsvejsinspektør Ejnar Kærn en kombineret bro/tunnel.

1952 dukkede en helt ny ide op gående ud på at gennemskære Sprogø med en bred og dyb sejlrende, hvorunder der skulle føres en tunnel, samtidig med at der skulle bygges en bro fra Sprogø både til Fyn og Sjælland.

1959 efter 11 års drægtighed nedkom Storebæltskommissionen med sin betænkning, der konkluderede, at *“de samfundsmæssige fordele ved broanlæggets gennemførelse før eller senere ville være så meget stærkere end de forskellige modhensyn, at broanlægget bør gennemføres.”*

1963 Folketinget bevilgede 10 mio. kr. til bundundersøgelser.

1964 Dansk Industri ønskede at få koncession på bygningen af en Storebæltsbro.

1965 en international idekonkurrence om broen blev udskrevet.

1968 Storbæltskommissionen fastslår, at 4-5000 mand på syv år kan bygge en fast forbindelse over Storebælt for 2,6 mia. kr.

1968 vinderforslaget var dansk og civilingeniørerne Niels Jørgen Gimsing og Kaj Madsen blev 200.000 kr. rigere.

1971 storebæltsforbindelsen skrinlægges grundet diskussion omkring storlufthavn på Saltholm. Samtidig beregnes omkostningerne ved et biltog under Storebælt.

1972 trafikministeriet foreslog en jernbaneforbindelse over Storebælt samt en forbindelse over Kattegat via Samsø.

1973 oliekrisen bremsede broplanerne, og man fandt ud af, at broafgiften ville koste 3 ører pr. liter mælk.

1975 energibesparende foranstaltninger har tappet riget for penge, vi har ikke råd til en bro. Samtidig var behovet dalet viser beregninger.

1978 Folketinget besluttede, at der skulle bygges en kombineret vej- jernbanebro. De første medarbejdere blev ansat til detailplanlægningen.

1979 den anden oliekrise skabte igen panik omkring broplanerne.

1985 en af broens frontkæmpere Arne Melchior pustede liv i debatten: *“I 30-erne, da krisen kradse mest, byggede vi Lillebæltsbroen og Storstrømsbroen. Har vi fortrudt det? Nej, vi har dubleret dem. Nu skal snakken være forbi, nu må vi bygge den faste forbindelse.”*

1986 forliget mellem Firkløverregeringen og Socialdemokratiet faldt på plads 12. juni.

1988 første spadestik blev foretaget 23. juni. Det skete ved Halsskov af daværende trafikminister H.P. Clausen.

1988 den 30. juni afholdtes danmarkshistoriens største licitation.

1989 brobyggeriet gik i gang. Først jernbanedelen, tunnelen og dernæst vejforbindelsen.

1991 tunnelen springer læk 14. okt. og oversvømmes af saltvand

1991 tunnelen springer læk 14. okt. og oversvømmes af saltvand

1994 østtunnelen åbnes 15. okt. af Prins Joachim

1997 efter problemer med boremaskiner og oversvømmelser blev jernbanetunnelen taget i brug 1. juni, og den sidste jernbanefærge sejlede mellem Nyborg og Korsør.

1998 arbejdet sluttede 11. juni. Da arbejdet var på sit højeste, var der beskæftiget 4000 ved byggeriet. Hvis én mand skulle bygge hele storebæltprojektet, ville det tage ham 66.000 år.

1998 den officielle åbning skete søndag den 14. juni, hvor kongehusets sorte daimler med Dronning Margrethe og prins Henrik sprængte det rød-hvide bånd præcist kl. 12.09.50.

Efter at dronningen havde holdt sin korte åbningstale, Sonja Mikkelsen sin tale som den ottende trafikminister under broens tiårige tilblivelse og enkelte andre taler.

1998 de 140 år er nu gået, - - - vi har den 14. juni, og vi kører nu over Storebælt.

Og hvad har sådan en "pjalt bro" mon kostet?

I det bropas vi fik udleveret efter "*Familiencykelturen*," står der, at den samlede anlægspris er 21,6 mia. Men i aviser kan man læse tallet 29 mia., men hva' det er jo også kun 7,4 mia. i difference.

Til gengæld forventer man, at hen mod 20.000 biler vil passere broen dagligt til en billetpris af 210 kr. pr. vej, men så er der også en nødtelefon for hver 600 m, der går direkte til Slagelse politi.

Men der har været andre omkostninger, omkostninger der ikke har med penge at gøre, 9 mand har mistet livet under arbejdet, og der har været meldt ikke mindre end 1872 arbejdsulykker et chokerende stort tal.

Såvel Nyborg som Korsør forventer efter broens åbning en kraftig vækst i deres område, fordi de kommer til at ligge mere centralt i vort land. Mange af byernes lokale befolkning er dog ret skeptiske herover.

Cykelferien 1998 er ved vejs ende. Hvor mødes vi mon næste år?

Tak for selskab

Frede Lauritzen

Tidligere udgivelser:

- 1980 Andorra
 - 1987 Arnold - novelle
 - 1990 Thailand på godt og ondt
 - 1991 Sydamerika Chile - Brasilien
 - 1992 "Jambo" Kenya - du forunderlige land
 - 1993 Barnløshed - adoption
 - 1994 En lille bid af tilskudssamfundet: "Jeg løfter røret"
 - 1994 Tidsbilleder. Kronologisk leksika. Ajourføres løbende
 - 1994 Leksikassen. Ord jeg er ramlet i uden til fulde at forstå. Ajourføres løbende
 - 1995 De Slesvigske Krige
 - 1995 Østeuropa i forandring
 - 1995 Colombia - smuk og mangfoldig
 - 1996 Hærvejens historie - i cykelhøjde
 - 1996 Øretæver i tilværelsen
 - 1996 Æseløre - litteraturanmeldelser. Ajourføres løbende
 - 1997 En dag i 1997
 - 1997 Budapest & Ungarn - i efterårsdragt
 - 1997 Lolland-Falster & Møn - i cykelhøjde
 - 1997 Ego - det bevidste jeg
 - 1998 En lille stump af det mægtige Kina
 - 1998 Storebælt - i cykelhøjde
 - 1999 Skt. Petersborg - paladsernes by bygget på sumpen
 - 1999 Sjælland Stevns - Masnedø - Asnæs - i cykelhøjde
 - 1999 Et eventyr om julenissens morgensvømmetur
 - 2000 Madeira - en blomstrende ø
 - 2000 Rom - Den evige Stad
 - 2001 En lille stump af Himalaya - verdens tag
 - 2001 Samos - en ferieø for alle
 - 2001 Samsø - i cykelhøjde
 - 2002 Limfjorden øst - i cykelhøjde
 - 2002 Vest Stadil Fjord - i cykelhøjde
 - 2002 Wien - musikkens by
 - 2002 Mozart - hvordan var han egentlig?
 - 2002 Egypten - Nilens gave
 - 2003 Steen Steensen Blicher - hvordan var han egentlig? (Redigeret 2010)
 - 2003 Vietnam - Østens smukke, venlige land i forandring
 - 2003 Limfjorden vest - i cykelhøjde
 - 2004 Grænselandet - i cykelhøjde
 - 2005 H.C. Andersen - hvordan var han egentlig?
 - 2005 Mexicos - Store Riger
 - 2005 Sjælland nord - i cykelhøjde
 - 2005 Paris - byernes by
 - 2006 IKA MARKED - gennem 27 år
 - 2006 Skal vi hejse Dannebrog, eller skal vi brænde det?
 - 2006 Hven - i cykelhøjde
 - 2006 Sydfyn og Det Fynske Øhav - i cykelhøjde
 - 2006 Bulgarien - et smukt og alsidigt land
 - 2006 Sydafrika - en regnbuenation
 - 2007 Søren Aabye Kierkegaard - hvordan var han egentlig?
 - 2007 Kaj Munk - hvordan var han egentlig?
 - 2007 Vendsyssel - i cykelhøjde
 - 2007 N.F.S. Grundtvig - hvordan var han egentlig?
 - 2007 Cornwall - den sydvestlige del af England
 - 2008 Læsø "Kattegats Perle" - i cykelhøjde
 - 2008 Ti Radioforedrag - fra The Big Bang til år 1380
 - 2009 Ti Radioforedrag - fra år 1380 til år 1682
 - 2009 Chile - det lange land i ly af Andesbjergene Peru - inkaernes land
 - 2009 Lissabon - en smuk og alsidig by
- Frede Lauritsen - Herningvej 7B ^{1.1.} 6950 Ringkjøbing Tlf: 97 32 15 32 fredelau@webspeed.dk*